Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дена ◆ ЕРА, 2 ФЕВРАЛЬ, 1984 ШУ. ◆ № 14 (6802). ◆ Мах 3 кап.

ЮНЕСКО генеральни директора письмона Ю. В. Андропова денна ответ

Господин генеральни директор,

баркал оал аз хьона адамлен кхелех хьона хетараш тIадола «Кхоанен юкъяг дIайолаучча» хьа Iа дайта книжка бахьан долаш.

Сихдаь гераш хьадеш хиларцен адерна тIеха кхерамцен дувзадена Iа деш дола сагат ца кхетаде йиш йолаш вац со. Бокхъалдар аьлча, цу тайпара кхерам тIехь-тIехьа дукхагIа хулаш ба, цхьабакъда; ховш ма дарра, из тха бехкагIа дац. Миллионаш болча наха тIехь-тIехьа дикагIа бIаргагу кхоккам духбувла хьаст а хинна дIаэттар еррига лаьттан шар шоай суверенни доалахье кетачен вахара нормаш кхычарна кечъекна шиъ бокъо лоаркIачен США администрацe лелабу империски некъ хилар.

Дунен халкъашта юкъерча арене Советски Союзо лаьцар кхы никъ ба. Из никъ ВIашагIкхийттача Къамий Организацен цуй специализировании учреждене — ЮНЕСКО-и уставной положенешна хьежна ба.

Дукха а дукхагIа йолча паччахьалкхенашца — ЮНЕСКО членашца цхьана оаха хьаллоац хьо керте латтача организаце машарен дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладарен духьа чакхдоаха гIулакхаш. Кхоккам тIа-тIа чIоагIлуш латтача хьалкхашка къаьстта лоархIам болаш хул цу тайпара цхьана леладу гIулакхаш чIоагIдар, дегIакхувлар. ЮНЕСКО-га дукха хIама дулургда тешаме машар Iалашбар духьа къовсам лоаттабара гIулакха.

Iилма, культура, просвещене даькъе ЮНЕСКО-на хьалхашка латта декарш хьакъоастаде йиш йолаш дац расизмана, апартеидана, дунен халкъашта юкъера экономически гIулакхаш цхьатаррарча бокъонех доацаш леладеш йола система чIоагIъе гIертара духьала лоаттабеча къовсамах. Къовбалде мегаргдолаш да колониальни доал хинна аьхь доле ханаш дагайохийтача цу анахронизмай хир хоададар духьа ЮНЕСКО-с хьега къа. Халкъашта шоайла кхетадергдола хьал оттадарен царна юкъе цхьана гIулакхаш леладарен даькъе, машарен тIеха кхерам дIабаккхарен духьа лоаттабеча къовсаме доккха даькъа кхоач массови информаце средствашка. Цудухьа оаха кхетаеш я «информационни империализм», Малхбузен монополешна цу сфере лоаттабу низ дIабаккхара гIо деш йолча информаце даькъе дунен халкъашта юкъерча кердача порядка система хьаяра ЮНЕСКО-с еш йола гIерто.

Цу тайпара никъ цуна юкъерча дукха а дукхагIа йолча паччахьалкхений хьаштаца ма хеттара хилара тешал цу цар къаьобалъячa 1984—1989 шерашна ЮНЕСКО-с чакхдоахаргдолча гIулакхий плано.

Толамен вIашин гIойле йолча тайпарен ЮНЕСКО-на юкъе цхьана гIулакхаш леладеш йолча паччахьалкхоний сообществана доаш духьала оттабе гIертарашца кхетаде деза, цунах бола беррига бехктокхам шоашта тIабужаш хилар. ТIаьхха халкъашта цIаьхха а хоьрга шоай доттагIа малав а моастагIа малав а.

Дог тийша ва со, СССР-ан ЮНЕСКО-чен юкъе цхьана леладеча гIулакхий юкъмоттиг дIахо дегIаяр халкъий вахара хьаштаца, машарен прогрессен гIулакха ма хеттара хиларах.

Хьона дика мел дар хилар лоаш а хьо лоаркIаш а вола

Ю. В. Андропов.

А.-М. М'Боу письмо

ЮНЕСКО генеральни директора А.-М. М' Боус «Кхоанен юкъяг дIайолучча» яха шийн книжка дахьийтад СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателага Ю. В. Андроповга. Цунна дахьийтача письмо тIа цо белгалдоаккх, 1984—89 шерашка организаце чакхдоахаргдоаче гIулакхий шоллагIа юкъера ма йола план кийчъеш хиларна дувзадена ЮНЕСКО-рна дунен проблематика хьаькъехьа йIаьхкхача хана уйлаш ярах хьахиннар из книжка хилар. Генеральни конференце дийлача ловрашка хьежача, йоах дIахо письмо тIа, дунен проблемашта аьча кIоаргача анализа дарда тIа латташ хила езаш яр из план. Цу гIулакха шерра консультацеш яьй паччахьалкхонашца — членашца, дунен халкъашта юкъерча правительственни правительствейни йоацачен организацешца а тайп-тайпарча деятелашца а.

Хьанхайкадаь тайп-тайпара хетараш тар ма лу цIерагIа теркалде гIийртав со, язъяв яду А.-М. М' Боус. Цкъадаьвалa аз кийчъаьча тексто буксоцнача кхачача хьакьоах, хIанзара дуне, из кхетаде йиш хулийташ дола истори, хIанзарча хьалаца дIадехараша жоп далар духьа хьалъкиз яргIоаца кхоане дуккьал сона сейна бIаргагор.

Генеральни конференце, цийн йиълагIча чрезвычайни сессе ЮНЕСКО шоллагIа юкъерча хана план чIоагI а яь, массаза раьза а волаш тIаийцай из Хьога дIадайта лаьрхIача книжка тIа юаца уйлаш хьаллоацаш йола резолюци, белгалдоаккх А.-М. М' Боус тIеххьара а.

(ТАСС).

СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете РСФСР-гара хоржамаш дара йолча хоржамий комиссе

Москве. РСФСР Советий ЦIагIа, 31 январе В. В. Пушкарева председателал а деш цхьайттазлагIа хоржача СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете РСФСР-гера хоржамаш дара йолча хоржамий комиссе аргIанара заседани хилар.

Комиссе ладийгIар СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо яра леламах йолча Чувашски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председателa С. М. Ислюковен халкъа депутатий Воронежски областной Совета исполнительни комитета председателa А. М. Ворошисен докладашка.

Из дош дуаача юкъе дIакъа лаьцар комиссе секретара Е. З. Разумова, комиссе членашца А. Я. Рыбакова, А. Я. Игнатова, кхыбараша.

Заседание белгалдоахар, хоржамий кампани автономни республике а области я, ерригача Российски Федераце а санна, парте XXVI съезда, цуй тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъяра дерригача халкъо къовсам лоаттабеча хьалашка дIахьош хилар. Политически а къахьегама а хьинар кхы а айдаьд КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеша, новкъоста Ю. В. Андропова къамаьло чулоацача положенешен выводашен. Хоржамаш кийчо еш, къахьегама коллективаша тIайбо встреча ма планаш, карарча шера а ерригача пятилетка а заданеш толаме кхоачашъе лаьрхIа доккхагIа доле социалистически декхараш.

Хоржамашта кийчо яра бола беррига болх чакхбоаккх хоржамашта кийчо яра дувзаденача партийни организацей декхарех болча КПСС ЦК сoдамга хьежие, СССР Конституцен СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах йолча Законен йийлен тIа, хоржамашта хьалха чакхдоаxача дерригача гIулакхашта юкъе къахьегамхоша, беррига харжархоша хьийце дешна а лоацаш.

Массаза а чакхдоалаш латт СССР Лакхехьарча Совета депутаташа харжара кандидатий оттабелга, чакхйоах хоржамашта хьалхара округни совещанеш. Цар къаьлга хьагойт социалистически демократи котъалар коммунистий а парте бола даьй блока цхьогIо чIоагIа хилар. Округий хоржамий комиссеш депутаташа харжа оттабаьча кандидаташта регистрацеш е йоласийн. Хьалхарча кандидаташта юкъе регистраци яьй КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa Ю. В Андроповна — КПСС ЦК Политбюро членашта членалла болча кандидаташта, КПСС ЦК секретарашта.

Хоржамашта кийчо яра беш латта боккха организаторски массово-политически болх белгал а боаккхаш, хоржамий комиссе цуна цхьана могаладьа Советашта шоай полномочеш кхоачашъяра округийн участкий комиссешта гIо де, хоржамий участкаш кийчъяра кхы а гIулакхаш де, хоржамашта еш йола кийчо бахача наха гIулакхаш деча предприятеи организацейи болх тоабара духьа.

Комиссе ладийгIар РСФСР хоржамий участкаши участкай хоржамий комиссеши хьалрах болча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Х. П. Нешкова хоамага. Хьейнар дагга хоржамашта кийчо ярах долча хьыча дошадаш. Цу хьекъехьа хоамаш дир комиссе председателa заместителa В. В. Терещковас, РСФСР торговле министра хьалхарча заместителa К. В. Большаковa, Роспотребсоюза правлене председателa хьалхарча заместителa И. А. Трухинова.

Хоржамий комиссе заседанена юкъе дакъа лаьцар РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председателa заместителa О. П. Колчина, дукхача централни организацей, министерствай, ведомствай кулгалхоша, кепайоазон, радио, телевидене вакалаша.

(ТАСС).

«Шалинский» совхоза мехмастерске гIари татен латт. Слесараши механизатораши сихбанна юртбоахама техника тоеш боахк. ПланагIа тоае езаш хинна тракторaш ханал хьалха тоаль яхай. ХIаьта еррига тIехьайийза лелаеш йола аккентеръ тоаль а кхыкха кийчон линейка тIа дIаоттаяй.

Хьинар ца хоадаш шоай нормаш дикка тIехкхоачаяреш къахьег болхлоша. Царна юкъе лаьрхача социалистически ахье хиддача дика хьокхамаш гейташ хьалхагIа тоарь Асаев Лом-Iаьла. Юкъера лоархIеча тIара дийнахьа 130 процент кхоачаяъю цо шийн балха норма. ХIаьта цо шийн станокага ла толлагIа оаттал дикал дикка йолаш а ха.

СУРТА ТIА: «Шалински» совхоза тоаръ Асаев Лом-Iаьла.

Х. МУКАЕВА тексти сурти.

Социалистически ахьа дневник

«Грозэнерго» районни энергетически управленерчe рационализатораша тIагIертта къовсам лоаттабу довгора-энергетически ресурсаш ловара, къахьегама овсарле лакхьяра. Дуккьал укх шера дIабехача бетта цар кийчъяь балха юкъейаккьача рационализаторски предложенеша бъ пайда шо эзар сом хилар.

Из болх эгаре дикагIа вIашIтIехьбаькхарех я шоллагIча теплоэлектроцентраля, «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприятe, объединени Грозненски ТЭЦ-а коллективаш. ХIаьта Iалальмете бохкача мехкара рационализаторски предложенеш кийчъяьй номер цаI йолча электростанце котлотурбиний цеха начальника Н. А. Спицас, ТЭЦ-2 химически цехе болхлоше н.м. Гордеевасн Фильникен. Цу цехе болхлой хIана март бетта 18 ден чотагIа къахьегаш ба.

* * *

Дlадахача 1983 шера «Малгобекнефть» мехкдаьттан газан йоалаче управлене эгара лакхе Ие хьокхамийн дар А. Г. Трегубов керте латтача «Iаьрика дошуваь» газан йоахача бригада коллектива. Шера план 131,9 процент кхоачашйир цо.

Укх толамаш кхы лоу ца долийташ къахьег бригада укх шера а. Дуккьал дIабехача январь бетта планал совгIа цо дахьакхед 78 тонн мехкдаьттан массехк бIаьш кубометр газа.

Бригада социалистически декхар тIалийцад укх шера къахьегама овсарле 1,5 процент лакхъеи мехкдаьттан газа эккхарга дIадодар 1 процент лохден. Цу декхарех бригада лоархIа ер хилар гуш да цуи тахкарча толамешка хьажача.

Массава а санна кхычарна къоккам болаш къахьег мехкдаьтта доахараша Василенко Ивана, Зиганоев Мусас, операторaша Диденко Василе, Лунев Петре, кхета кхычар.

* * *

Укх шера план сана хьалха кхоачашъяра шерра социалистически ахь йоармаьча Старогрознениски бурув гозара байний управлене бурувдаттераша дика къахьегамо толамаш доахаш чакхбаьккхаб январь бутт. ЛаьрхIачул совгIа таха буруъв 570 метр хиpар. Цу даькъе цар кхоаьй дукха электроэнерги, бийдап, материалаш, хIаьта «Вторчермет» дIачудела кийчдаьд 100 тонн гаргга гише аьшк.

Коллектива ерзача социалистически ахье дени кьалхалаттеш а буровой начальникаш Шушкин Иван, Кузнецов Николай, Снегирь Владимир керте латтача бригадий коллективаш. Уж хIана бурув тоеш я март бетта чотагIа.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Техника — кийчон мугIаре

Оттаяьча ханал хьалха

Агротехнически дикагIча хана бIаьстан балхаш чакхдахара цIенхаштта шоай юртбоахама техника тоеш боахк Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза механизатораши мехмастерскера болхлойи.

Дlадахача шера йиълагIча квартала планагIа тоае йогIераш 18 йолаш цар 21 трактор тоальй. Хьинар айденна къахьегаш я Коловтанов Павел Григорьевича кулгалдеш йола мехмастерске коллектив. Цун болхлоша цхьоалагIча квартале тоае еза 16 трактор 20 февраль хьатIаоттaш тоаль янна дош деннад.

Къахьегама овсарле къаьстта лакха йолаш балхаш ду техника тоеча токарa Костюченко Григоре, слесараша Войтенко Викторен Чедигов Саiд-Бекен, механизаторa Маголасов Андрея, кхыбараша.

ГЕКТАР БЕРКАТЕ ХИЛИЙТАРА

Балхаш цхьатарра лелац

Лаьтта хьаьдара республике дIакхайкабаьча цуи бетта 25 эзар тонн органически удобренеш кхашка дIаяхав дош деннад Урус-Мартановски района «Сельхозхимия» объединене болхлоша. Района боахамашта новкъостал дара вIашагIъедла шиъ механизировании отряд я объединене. Царех цхьаниена кулгалдеш Элиханов Мухьмад ва. Цу отряде я 17 трактор, бульдозераш, автоматически мухь тIаботташ йола агрегаташ. Гектара дика кхоачашду шоай декхараш механизатораша. Январь бетта хьалхарча итт дийнахьа «Горец» совхозе къахьегаш 5,5 эзар тонн удобрени йиллар цар кхашка, хIара дийнахьа норма юкъера лаьрхIача — 130 процент кхоачаш а еш.

ЦхьайтталагIча январе дене «Красноармейский» совхоза кхашка боах беш я из коллектив. Ше дер тешамен сихен чакхдоаккх укхаза а.

— Нормаш кхоачаш ца еш цхьаккха саг вац тха. Цхьабакъда, толашагIа бараштa юкъе а дикагIа болх бу кхашка удобренеш дIакхухьача механизаторашa Бекаев Мухьмад-ТIахIира, Арбиев Нурдина, Асхабов Абу-Суфьяна, Хатуев Лемас, Самбиев Iийсас, лафеташ тIа органически удобрени тIайоттача Мизаев Iийсас, — йоах Элиханова. — ТIехьарчоа къаьстта раьза ва со. Цун бехках болх юкъа ца хиннадаш хIанзалда. Шиъ норма ца еш дIададаийтац. Цо митта хьаьнала къахьегаро вIашIтIехьдоаллийт лакхе цIераш яьхача механизатораштa кхашка органически удобренеш яхкара дийнахьара нормаш юкъера лаьрхIача 160 — 170 процент кхоачашъе.

ХIара итт дийнахьа баьча балха итогаш а еш ахье хьалхара моттиг яьккхачоа карера хара тела цIе вымпели ахчах премни лу. ХIанз яьо хьалха Мизаев Iийса ва. Хозрасчетни хьисапе болх бу отрядо. Цудухьа хIара механизатора доагIа ахча по кхашка дIайихьача удобренех тийна да. Цу гIулакхо а безам кулийт механизаторий ма хулла сихагIа болх бе.

«Сельхозхимие» шоллагIа йола мехотряд а «Красноармейский» совхозе я къахьегаш. Дика вIашIтIехьбаьккха дIахьу кхашка удобренеш кхара болх цун коллективо а.

Цу шинна отрядо беча балха дикала тIахьожам лоаттабеш ва «Красноармейский» совхоза бригадир Гебаев Iарби.

Района дерригача боахамашка болх бергболаш лаьтта хьаьдара отрядаш вIашагIйохка лаа бац цу объединене. Из кхета а деш, цхьадолча боахамашка шо-шоай отрядаш вIашIтIехьйоах цу гIулакха. Царех цаI — «Гойтинский» совхоз. Кхашка органически удобрени дIакха хьара укхаза вIашагIъеллача отряда юкъейоагIа лафеташ тIехьа а йийза ийс трактор, шиъ автопогрузчик, цхьа бульдозер. Лоаца аьлча, хьалхашка латта декхар хийцца кхоачашдара тоъал техника я из. ХIаьта плен 5000 тонн йолаш, цу отряда задани еннай кхашка 12 эзар тонн органически удобрени дIаяхьа. Цу декхарах дика лоархIабеш хьа а боагIа механизаторaш. Кхашка хIанзале дIайихьай йиъ эзар тонн гаргга удобрени.

— Иштта овсаре болх бе вIашIтIехьдоаллийт тха, — йоах цу отряда начальника, боахама вокхагIа волча агронома Р. А. Чергизова, — кхо тоъал ширдаьнна, юкъе тIой, кхы тайпа цукхаш боадаша цIена хиларо.

Юхххьанца цу отрядо беча балха темпашта раьза вацар совхоза керттера агроном Л. Цехаев. Хьалхарча ялх дийнахьа 1500 тонн гаргга мара удобрени дIаяхьа карагIдаьннадацар. Лафеташ тIа кхо тIадоттара техника ца тоъарах ниiсденнадар из иштта. ГIо дийхар района «Госкомсельхозтехникагара». Цун кулгалхоша декар кхоачашдир. Наьа бола цхьа автопогрузчик яйтар. ХIанз хIара дийнахьа мIезигагIа але 350 тонн органически удобрени юл кхашка цу отрядо.

Цунна цхьана, ла йиш йоацаш во вIашIтIехьбаьккхаб органически удобренешца лаьтта хьаьдара болх «Труд» совхозе. БIаьсти хьатIакхачалехьа кхашка 4 эзар тонн совгIа удобрени дIаяхьа еза цу боахаме. Цхьабакъда, тхо цига хиннача дийнахьа уж балхаш кхыметтел доладанза дар. Фермера арадаьккха кхо кхай йисте вIашкатохаш йоаллаш цхьа бульдозер мара яцар. ЛаьрхIа кулгалхо а оттавеш кхаш хьаьдара вIашагIъелла е отряд а е звено а яацар совхозе.

— Трактор кхай тIа яккха йиш йоацаш тIаьда да лаьтта. Из бахьан долаш дIаболабаьбац оаха органически удобренеш яхара болх, — йоах совхоза керттерча агронома декхараш кхоачашдеча Ахмадов Дадаша.

Из бакъ дац. Цунна тешал деш да, цунчарел дикагIа хьалаш доацача лоалахарча «Гойтинский» совхозе уж балхаш шерра доаржадаь дIакхухьаш хилар. ХIаьта цу кхоачамбоацара керттера бахьан шийна тIаделлача гIулакхах бехктокхам Ахмадова бикка кхета ца бар, хьургбола хьувкъама йоагIа йоакхо ца яр да.

М. ХАМАТХАНОВ.

ХАЛКЪО ЦАР ЦIЕРАШ ЯЬХАЙ

Мехка паччахьалкхен Iадала лакхерча органа депутаталла харжа оттабаьча кандидаташта дIахо регистраци еш я СССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта йола округной хоржамий комиссеш.

Ленинграда Выборгски хоржамий округе округной хоржамий комиссе регистраци яьй СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаьча кандидата «Светлана» яхача электронни приборостроене объединене бригадира Алевтина Викторовна Шелудякова.

Горно-Алтайски хоржамий округа округной хоржамий комиссе заседане регистраци яьй СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидата КПСС ЦК делай управляющева Николай Ефимович Кручина.

Краснодаре Ленински хоржамий округа округной хоржамий комиссе регистраци яьй СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидата Седина цIерагIча завода механически цеха фрезеровщика Алексей Максимович Карабута.

Приморски край Артемовски хоржамий округе гIолла округной хоржамий комиссе заседане регистраци яьй СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидата Хрустальненски горно-обогатительни комбината проходчикий бригадира Александр Кириллович Куприянова.

СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаьча кандидата В. И. Ленина цIерагIча Георгиевски арматурни завода стерженщица Елена Николаевна Еремкина регистраци е аьнна решени яьй Ставропольски край Минераловодчески хоржамий округа округной хоржамий комиссе заседане.

Ростове-на-Дону СССР Лакхехьарча Совета Союза Совете деча хоржамашта йолча Ленински хоржамий округа округной хоржамий комиссе регистраци яьй депутаталла харжа оттаьча кандидата Ростовски междугородни телефонни станце телефонисткана Евгения Александровна Говорухина.

Свердловски области Кушвински хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаьча кандидата Качканарски горно-обогатительни комбината агломератчика Николай Викторович Оленева регистраци яьй округной хоржамий комиссе заседане.

Ульяновски хоржамий округа округной хоржамий комиссе регистраци яьй СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидата «Правда» газета керттерча редактора Виктор Григорьевич Афанасьева.

Читински юрта хоржамий округе округной хоржамий комиссе регистраци яьй СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидата Акшински района «Заветы Ленина» яхача колхоза звеньевойна Юрий Иванович Брязгунова.

Регистраци яьй Сарански хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаьча кандидата ВЛКСМ 50 шу дизара цIерагIча «Центролит» яхача Сарански завода болхлочоа Анастасия Васильевна Усанкина.

Лисичански хоржамий округе гIолла регистраци яьй СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла харжа оттаьча кандидата «Ворошиловградхимстрой» яхача комбината «Отделстрой» яхача Рубежански специализировании гIишлошъяра управлене бригадира Социалистически Къахьегама Турпала Мария Павловна Калинина.

Округной хоржамий комиссе заседане регистраци яьй Чустски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаьча Наманганиски области Чустски района Гагарина цIерагIча совхоза бешамаш лелаеча совхоза болхлочоа Малика Ахмадалиевна Дастанова.

Чардарински хоржамий округа округной хоржамий комиссе заседане регистраци яьй СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаьча кандидата Чимкентски области «30 лет Октября» яхача совхоза механизатора Несибели Рахматуллаевна Маханова.

Грузински ССР Чиатурски хоржамий округа округной хоржамий комиссе регистраци яьй СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидата «Чиатурмарганец» яхача производственни объединене Ленина цIерагIча рудоуправлене проходчика Социалистически Къахьегама Турпала Григорий Абелович Твемаладзена.

(ТАСС).

ШУРА — ПЛАНАЛ ДУКХАГIА

Дlадахача шера боккха толам баьккхар Грозненски района «Атагинский» совхоза къахьегамхоша хьайбай продукци паччахьалкхенга йоахкара план дикка тIехкхоачаш а яь. Карарча шера кхы а дикагIа къахьега лаьрхIа шоай низаш тIадерзадаьд цар хьайбаш дизаь долаш Iангара а доахаш паччахьалкхенга шурей дукха доахкара планаш толаме кхоачашъяра.

Иштта, январь бетта паччахьалкхенга 136 тонн шура схьаяй цар, кхаь бетта планагIа йоажа йоагIар 330 тонн йолаш. Кварталъни план кхоачашъяьй 41,2 процент. Соакха цу юкъа схьалуча кийсача укх шера ехкар 40 тонн дукхагIа я.

Из толам боаккхабеннаб хIара кхоабача IаттагIара хьайбоаккха шура тIа-тIа дукхагIа а хулийташ беркате къахьегарах. Январь бетта хIара IаттагIара 155 килограмм шура яьккхай. Из 32 процент дукхагIа я соакха цу юкъа яьккхачул.

Укх Iан деношка хIара дийнахьа 4,5 тонн шура паччахьалкхенна дIачулу совхоза хьайбаш леладераша.

Шоай декхараш кхета а деш хьинар айденна къахьег цар. Доярашта юкъе ярхача социалистически ахье эггара дикагIа болх бу КПСС члена Музаева Яхас, Эльмурзаева Аьсета, Калаева Зурас, Хасарова Раисас. Юкъера лаьрхIача дийнахьа хIара IаттагIара 8—9 килограмм шура йоаахк царех хIаране.

Хьайбашта дика Iуьнал дарах белгалбаьннаб скотникаш Янарсаев Муса, Солсаев Iаддал-Хьамид, Цоев Ани, фермашкарча механизмашкен оборудованеген хьожаш бола слесараш Сапарбиев Рамзан, Зубайраев Iаьла, Попов Анатолий.

А. СУЛТАНОВ.

4 марта — СССР Лаккехьарча Совете хоржамаш

Агитпункте

СССР Лаккехьарча Совете хоржамаш дара йолча Грозненски «Красный молот» завода культура Двореце№ 10 йолча хоржамий участка территори йоккха я. Дукха нах баха 19 квартал юкъейода цуьна. Цу участкерча агитпункте харжархоштa юкъе политически кхетама болх беш 63 агитатор ва. Уж ба заводерча социалистически яхье хьалха латти, общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лоаца, политически кхетам лакха бола нах. Масала, агитатор Виктор Еромеевич Жмакин йоккха опыт йола токарь ва. Цо хаддаза кхоачаш а тIехкхоачаш а ю ший плани тIаьийца декхари.

Коммуниста В. Е. Жмакина моллагIа а шийна тIадилла партийни гIулакх боккхача бехктокхаме а хеташ ший ханнахьей диззаи кхоачашду. Из дика кийчлу шийга кхаьчача кварталашкa бахача харжархошта юкъе политически кхетама болх бара. Цо шийбеседа оттаю ше къамаьл деш болча наьха дешара, политически культурни боарама, общества пайдане цар беча балха теркам а беш. ДIайовзийт хоржамий система, советски демократи, советски гражданашта вай Конституце луш йола бокъонаши тIадожаду декхараши. Из деррига а дувз ше къамаьл деча наьха вахарца, цар коллектива гIулакхаца. Шоай коллективаша дIадахача шера а пятилетка кхаь шера а малагIа толамаш даьхад, хIана карарча шера малагIа декхараш тIаьйцад хьадувцийт.

Цу дерригнега гIолла къахьегама общественни лоархIамга воал из. ХIанз американски империалистически агрессивни гIоарашa дуней халкъашта юкъера хьал кхоххадаьча хана тIема кхерам дIабаккхарах машар чIоагIбарах тIехьарча къовсамо дакъа лаццара, вай Даьхен оборонин низ кхы а чIоагIбара дукхагIа къахьега дезаш хилар дIадовайт.

ЛадувгIараша дакъа а лоацаш, уж чIоагIа реза а болаш хул харжархошта цо дукъамаьлаш. Ше къамаьл даьца Iеш, царга хьадувцийт шоашта бъувлараш, наказаш шоай депутаташа мишта кхоачашдаьд. Уж деррига а дIаяздду агитпунктерча «Харжархошта хетараш» яхача журнала тIа.

В. Е. Жмакина санна бу харжархошта юкъера политически кхетама болх токарa, коммуниста Ахматханова, инженераша, комсомольцаша Авагина, Максимовас, Кравченкос, кхычар.

Агитаторий балха нийса лостам тел агитпункта заведующе Горбунов Виктор Степановича. Из парте, тIема, къахьегама ветеран ва. Цун политически балха а вахара а йоккха опыт я. Из ше 12-ча цеха инструментальщик ва. Цу цехе балха вахача 1959 шера денз цу агитпункта заведующи волаш хьа а воагIа. Хоржамашта хьалхарча кампаньешта юкъе хьинаре дакъа лийцад цо.

Цудухьа-цунна хов агитаторашa болх мишта бе беза.

Культура Двореце дIачувоаллача наIараштa улдув а лакхе а хьалтеха доал «1984 шера 4 марта массава а — СССР Лаккехьарча Совете хоржамашка!» яха лозунг. Хоржамий участка улицагIа дIаводачун бIарг кхетаргболаш.

Агитпункте пенаца хьалтеха я дежурства графика, бе безача балха а ергболча беседай а планаш, агитаторашa болх бе безача кварталий карта. Доккхийча алапаца язадь хьалтехад СССР Лаккехьарча Совета Союза Советеи Къамий Советеи хоржамаш дарах, округаш лахарах доладь СССР Лаккехьарча Совета Президиума Указаи решенеши. Хьалтеха я хоржамаш деча хургдолча бюллетеней образецаш. СССР Лаккехьарча Совете хоржамаш дарах лаьца КПСС ЦК соцам тIабола массехк газет улл истола тIа.

— Тхоай агитационни балха тIа оаха хьалхле лелаю укх соцамца, — йоах Виктор Степановича. — Тха балха тIа керттердар да, цу соцам тIа малларе. Хоржамий кампани йолча хана бергболча политически кхетама балха тIа къахьегаш КПСС XXVI съезда решенийн XI пятилетка заданеши кхоачашъяра оарцагIбахар, мехка экономически обороннин низ кхы а чIоагIбара, халкъа вахаре хьал кхы а лаккдара уж тIаберзабар. Коммунистически парте беш бола беркате болх, цун политика, СССР Конституце тIа дIаьадаь социализмана наргIадьянараш, социалистически демократе принципаш харжархошна кIоаргга дIайовзийтар.

Агитпункте да агитаторашта болх бара эша литература: КПСС XXVI съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС Центральни Комитета Пленумий материалаш, СССР Лаккехьарча Совете хоржамаш дарах йола положени закон, «Советаши вахари» яха а кхыдола а брошюраш, «Агитатор», «Партийная жизнь», «Блокнот агитатора» яха а кхыдола а центральни чоттигереи журналаш, керда газеташ.

Агитатораштa долча новкъостала эша литература заьлашдеча доккха новкъостал ду культура Двореце бибилиотека заведующе, хоржамий участка секретаре Улапова Алла Захаровнас.

Агитпункте хинна агитаторашеи завода цехий партийни организацей секретарашеи цхьана ль бе безача политически кхетамеи балха дош дувцаш совещани.

Агитатораша харжархошта лай «Советаш халкъа Iадал да», «Искусство дика дулхале я» яха а кхыйола а беседаш. ХIара беседа массаза ю харжархошта концерт отаду Двореца художественни самодеятельноста артисташа.

16 январе агитаторашa шоай кварталашка беседаш йир дуней халкъашта юкъера хьал дувцаш. Из болх беш цар масалаш доаладу машара тIехьа лоаттабеча къовсаме Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша, шоай завода болла ду гIулакхаш дувцаш. Харжархошка дIабовайт СССР Лаккехьарча Совета депутаталла харжа оттадаь кандидаташ. ХIанз КПСС ЦК декабрьсии (1983 ш.) Пленума, XVIII Нохч-ГIалгIай областной партконференце материалаш дIайовзийташ ба уж.

Ю. ТЕГАЛОВ.

ЛертIа бу болх

Вайн хIаранена хоа мехка политически вахаре хIанз СССР Лаккехьарча Совете хулаш дола хоржамаш мал боккха лоархIам болаш да. Цудухьа ду хоржамашка чIоагIа кийчбенна Грозненски педагогически училищера агитпункт.

Училище дIачувоаллача хьалтеха доал «1984 шера 4 марта деррига — СССР Лаккехьарча Совете хоржамашка!» яха лозунг.

ХIара сайрийна харжархой тIаац агитпункте дежурни волча агитатора. «Агитпункте хьалтеха йоал балха план, дежурства график.

Агитаторашта долча новкъостала цига да литература, газеташ, журналаш, брошюраш. Къонача харжархой довза йиш я вай хоржамий системи законаш.

Агитпункта заведующе Б. Д. Браверманa кулгал а деш участке болх беш ва педагогически музыкальни училищешкара, пассажирски транспорта Грозненски производствени объединенера 46 агитатор.

Хоржамий участкана юкъейоагIа Калинина цIерагIча поселкера 13 квартали Лаппевски, Киевски улицашкара дукхаза вIаштIардаь 9 цIаш.

Агитаторашa къаьстта теркам тIабохийт къоначa харжархошта. Агитатора Н. Сурвиллос училища студенташта «Эггара хьалха кхади тассар» яха беседа йир.

Укх денош участкерча цIеча уголоке хилар «Машар лорабара, ядерни тIом ца хилийтара тIехьа КПСС-ми Советски пачхьалкхенон лоаттабу къовсам» яха лекци.

ХIара агитаторо беча балхага цIенхаштта хьож. Агитаторашa болх дика, берттайна бу. Царна юкъе къаьстта белгалбаха боагIа Р. Магомаев, С. Гайрбеков, Р. Эсенбаева, Л. Дорохова, Н. Сурвилло.

Р. ЧАХКИЕВА.

БОЛХЛОЧУН УЙЛАШ

ХIАНА ЛАЬГIЛУ ШУРИЙ ТОАТОЛ?

КЕРДА, дикача фух дола доахан дола дир тхона 1981-ча шера гурахьа, царех дукхагIдараш Костромской фух дола Iаьржа - боархадараш а долаш. ЧIоагIа гIоздаьнпа дар тхо, со а ферме сона болх беш бола беррига са новкъостий а. Шера 4500—5000 килограмм шура луш хул Костромской фух дола доахан. «ХIанз вай ферма районе меттел республике а кхокхаме хургья», — йоахар совхоза кулгалхоша. Ишта хетао тхона а.

ХIана кхоалагIа Iа чакхдоаккхаш да тхо ферма эргаьиккхача хана дена. Цхьабакъда, оаха лайрхIар кхоачашхила ганза де. Хьожаргда вай дIадахача шерарча хьовкхамашка. ХIара кхоабача Iаттагара 1750 килограмм шура мара аьккхаш бIаргчач шера.

Тха фермерча толашагIа болча божабеттарий хьонхаш белгтала дикагIа да ергача совхозе. Оаха хIара Iаттагара шера 2500—2900 килограмм шура яьккхай. ХIаьта аз дуьхашка дехкача доахах хIаранетара 2800 килограмм яьккхай шера плакнах 1500 килограмм йолаш. Из а кхоачамболлаш лархIа йиш яц тха доахаига хьежача. ХIаьта ерригача ферме лаьрхIача доахана машa цкъан ахазен доагIа да хьалха латтача божабеттарийчул.

Кхы а чIоатIагIа цецвоаккхаш да тха ферме йоаккхача шурийга дIадодар. Цхьан пентнера шурий мах 46 сом хул. Вешта аьлча, пачхахьа маьхал цкъан ахазен езагIа хул тха фермера шура.

Областной партконференце материалех гуш да МагIалбинера юртбоахам дегIабоалабарга 18 миллион сом пачхальалихен рувнъа дIадахийталга. Цох алхха тха ферма тоаяра дIадахийтар а кIезига дац. 100 эзар совгIа сом пачхьалахен ахча дIадахийтад тха ферма ергаьйоаккхаш. Укх тIехьарча кхаь шера пайда бе безача тха ферма пачхьалкхенна дохка де даьд.

ХIавад ишта кIезига ю-аза дукха рузкъа дIадахийтача цох хьахулеш дар? МалагIа гIалаташ, кхоачамбоарам да доахан леладерий балха юкъе? Ишта лоха хIавад втаре дикагIа фух долча доахана шура? МалагIа наькъаш да из лакхдара? Доахан леладерех хIаране сатем боабеш да уж хаттараш. Мичад царна де[illegible]?

ЛЕРТТIА дика доахан леладара эггара хьалха эшараш тайп-тайпара доакъараш да. Мишта латт доакъараш Iалашдара гIулакх тха боахаме? Кхоачамболлаш доакъараш да ала йиш я дIаоархIаш долча безаме керта 20 дентнер доакъарий цIенна кхоачаш тайп-тайпара доакъараш Iаладийча. Тха цIаккха а хиннабац. Ду тайпара доакъарий кхоачам.

Тха совхозе кхьаъта тIа дукхи дакен хул йол а кхы дола доакъараш а. Аьхки уж кийчдеча хана, Iай доагIа хан кхаба дезача хана кийчдаьд яьхача доакъарех дукхагIдараш доашаш кул, хIаьта дикалга диллача эггара лоторча классах ларх Iа йиш йоацаш а хул.

Масала, совхо тха совхозе 1057 тонна йол кийчъьей документех, комиссе тоххаш бича 913 тонна мара хиннаяц. Йоацаш мичай ца ховш и 144 тонни йол. Цул совгIа, лабораторе дIайихьа, цига хьежача классехи йоацаш хул тха совхозера дукха йол, силос, сенаж. Уж кийчъяра балхаш технологех доаттIача тайпара леладича ишта хургдацар гIулакх. ДикагIа хургдар моша а гIоза а доакъараш.

Ишта тхо рьаза лоацаш хацацаьа лархIа дезаши да цхьаькха цхье хIама а. Совхоза керттерча хьаттара фуна лаьрхIа тхона дьахухьа алат цIендеш юкъейиса хIамаш я шозза-кхоза дукхагIа алат доал аьле процент а оттаеш. Цу дерригне лакхбу ферма продукце мах. Цу тайпара оаха Iехавер малав? Тхоаш да-кх.

Совхоза кулгалхоша, специалисташа, халкъа тIахьожамхой группаша, посташа, кхыча юкъарча организацеша цIенхаштта тIахьожам лоаттабац доакъараш Iалашдара, лакха дикал йолаш уж хилийтара. Кийчхьача доакъарий бе безача тайпара лоархIам бац, уж тIера ца доалийташ лорадац.

Къаьстта лоархIаме да доахана Iа доаккхача моттигашка. Хьалххехьа аьхки Iана кхоачам беш гIожа а моша а доакъараш хьатIазза дIаоттадиче. Из тха боахаме цIаккха вIаштIехьдоалаш дац, цIал лаьрхI йоаца тайп-тайпара баьхьанаш а уттадеш.

Доакъарий кхоачам вIаштIехьбенилар а гIулакха цхье оагIув мара яц. КIезигагIа лоархIам болаш яц цун шоллагIа оагIув — доахана дикагIа дуаргдолаш, царна дикагIа хьакхаргдолаш доакъараш кийчдеш доахана дIадехилга. Районе йоккхагIчарех тха ферма яле е, из гIулакх чIоагIа эсала леладу тха боахаме. Кхыметтел ча а ше долча тайпара дIахьалхашка деш оаха тхоай доахана, доакъарий цех болх беш ца хилар бахьан долаш.

Пхийтта шу хьалха хьоттахьа доакъарий цех яр тха ферме. Дукха мах дIабахийта хьалхьа гIишло цхьан шера пайда ца эцаш. Оборудовани телха, цхьаккха хIамана пайдаш йоацаш латт. ХIана керда доакъарий цех хьалъе еза яхаш лел совхоза а ферма а кулгалхой. Кердаяр хьалъяр-м дикa да. Ферме доакъарий цех ца хилча яргьяц.

Цхьабакъда, чIоагIа лоархIаме да болаш болча кхоачамах бяза пайда эцилга. Ферме йолаш я баьцах витаминий хьоар доаккха «АВМ» яха агрегат. Из хьалйича дена цхьан шера баьпа хьоар кийчдара декхараш кхоачашдаьлац цу агрегата. Из а тишъенна, телха дIаьйнай. ХIаьта витаминий хьоар доахана маша лаккдара новкъостал деш долла дуаца а мича деза.

КХЫ А ЛОАРХIАМЕГIА да ханнахьа, оттаьча графикахи рационахи доахан цкъаабалга. Тха ферме детта доахан яра дала дIа ца кхухлеш шоаш латтача доакъар хьатIа а кхухьаш кхобеш да Iей а аьхки а. Къаьстта аьхки дукха моттигаш нийслу тракторист ханнахье моша доакъар хьатIа ца даьхаш. Из бахьан долаш цхьаза делкъа да хулаш мара дала йиш хилац тха доахана графиках IуйрIийна дала деза моша доакъар. Цхьаццайолча хана е трактор эхе, е йоккха йоачан хиле бIарчча дийнахь вIалла доакъар хьатIа ца дIахьаш а моттигаш нийслу. Из чIоагIа Iатта ферма балха.

Кхы дикагIа леладац тха ферме Iай доахан кхабара гIулакхаш а. Цкъа-дале, цкъа силос дIаьлча, оттаьча рационах доахана дIадала кхы цхьакка тайпара доакъараш дац ферме цхьан дийнахь кхоачам беш а. Кхыметтел эггара аттагIа дола ча а. Цхьан киргIа мукъа а рационах доагIачи тайпара доахан кхаба доакъарий кхоачам хилийта боагIар ферме. Цу деша йоакко еш саг вац.

ШоалгIа-дале, ферме хий хьадоагIа турбаш лаьтта кIал кIезига Iочухийта хилар бахьан долаш хьадоагIа хий сецача турбашка ше беш моттигаш нийслу, Iай шийлача хена. Кхы гIулакхаш юкъагIа а дуташ, цIи йоагаеш турбашкара ше бошабе безаш хул тхо хий хьадоладалийта. Из бахьан долаш ханнахье доахана хий моладе йиш йоацаш моттигаш нийслу. Тха балха чIоагIа новкъарле ю цо а.

КхоалгIа-дале, 140 дахка деадена бежан латт тха ферме ахкана лаьрхIа йолча бежкартаина укх Iай. Ханнахьа уж дIаоттаде кхий ва кийчдар бахьан долаш. Зоотехнически бокъонех доагIаш дац дукха лездена доахан дIахийца мукъа лелийтага. ХIана вадча, дIаяьа муIаш теха оттадала таргI лу царех доахан, ера латташ царна шийла хилар ца лаьрхIача а. Цудухьа шийлайна къаьстта моттиг йолаш дIайхача кхийшка дIадийла латташ хила доагIа дахарг дола доахан.

Кхы а дукха кхоачамбоараш да тха ферма коллектива балха юкъе. Оаха хетачох уж кIезагагIа хургдар, социалистически яхь леляра гIулакх лертIа дика вIаштIехьдаьккха дIаоттадича. Негахьа санна божабеттарийн довхаига хьожарийн алапи ферма хьайоаккхача шурийга хьежжа, из дукха гIа хилча дукхагIен кIеанагIа хилча кIезагагIен дале. Доакъар тIаккхухьача механизатори алапи цох тийша дац. Цар хьатIаденаче доакъарий дукхаига хьежжа да цар алапи, мичча хана цар хьатIадеча к. Из нийса лархIа йиш йолаш дац.

Оаха, доахан леладераша, оалаш да: «Ишта шура мегта тIа я». Вешта аьлча, шортта шура яккхара лерттIа доакъарий база хила еза. Из Iалашъе декхарийла я совхоза ерриге подразделенеш — доакъара культураш хьалхеераш а, уж чуацараш а, талхарг доацаш доакъара доалдераш а, из ханнахьа ферма тIа хьатIадахьараш а, кхоин хьурмати дош из хьайбашта дIадуллараш а. Царех цхьан подразделене цнй декхар диза кхоачаш ца дича шурий тоатол лаьгIлу.

Цудухьа чIоагIа бахьахьан пайдане хургдар мотт соаа цар массане а алаши ферме доахенгара йоаккхача шурий боараига хьежжа хургдолаш оттадича. Цу ларда тIа хила деза хьайбаш леладераште юкъерча социалистически яхь лелаеча, дикагIа болх бераш моральни материальни белгалбахар а.

МАССЕ а хана терко е езаш да цхьаьнхь цхье хIама а. Из да доахан леладеча балхашта механизаци елга. Цу оагIорахьа районе дикагIа лоархIарех тха ферма иле а, дукха балхаш кулгашкара де дезаш хул тхо, транспортераш йохаш моттигаш а нийслуш. Дукхаза дийцад божабеттара балха механизаци елга. Цхьабакъда, хьабарел дIахо даьна хIама дац. Механически божабетта агрегаташ нийсаь тха ферме дукха мах а луш, бакъда, дIаоттаь болх беш хинний. Пайда цаьшн талхаш дIаьшнай.

Ферме кхобача доахана машa лаккдара тхоай оагIорахьара доагIар, тховех тийша дар де лаьрхIа да тхо. Ишта шо шоай декхараш диза кхоачашдара оаха социалистически яхье хьех тхоай совхозера а кхыча боахамашкара а берриге божабеттараш. Шоай оагIорахьара де мел доагIар дара оаха тIахьех фермай, совхоза кулгалхойи специалисташи.

В. КОРИГОВА.

МагIалбинерча «Сагопшинский» совхоза доярка.

РЕДАКЦЕГАРА: Коригова Банате материал кийтосара оаха тIаьхех республикера доахан леладераш, фермайи боахамийи специалистеши, кулгалхой вай мехка Кхача программа йиза кхоачашъяра боахамашка хIанз [illegible] дIаьхо де лархIарах «Сердало» газета редакцега язда.

В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехидаьтта чакхдоахача заводе воккхагIволча прибористе, къахьегама ветерана, коммунистически къахьегама ударника Бойцов Александр Ивановича болх бу шоаттъа шу совгIа ха л. Цу шерашка цо ший професси хьалххебаь говзанчаш итташ ба. Царех цаI ва хIанз цунца цхьана белх беш вола башха-дика производственник Седенков [illegible] Валентиновича.

Дукхача шерашка хьанала къахьегаш Александр Ивановича даьхача толамий лакха мах баьб Даьхено. Цунна еннай «За трудовую доблесть» яха медаль, «Социалистически яхье котаьлар» яха дукха сийлен знак[illegible].

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) воккхагIвола приборист А. Бойцов, прибор ист М. Седенков.

И. ПЛИЕВА сурт.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета аргIалера заседани хиннай, дийцад 1983 шера йола республика экономически социальни дегIаахара плаш кхоачашъяра итогех, Шаьлен Ножай-Юртен районашка цхьайттаалагIа хоржача СССР Лаккехьарча Совете деча хоржамашта кийчо яра лелаеш, КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенешка хьежна халкъий доттагIал дIахо дегIадоаларан республика къахьегамхошта интернациональни кхетам баларан министерствашa, ведомстваша, халкъа депутатий городийи районийи Советий исполкомаша беча балхах, хьайбен Iалгара дахарах дола, кхыдола дешаш.

ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

Министрий Совето белгалдаьккхар СССР Лаккехьарча Совете хоржамаш дара йола кампани Шаьлен Ножай-Юртен районашка политически къахьегамен хьинар айденнача, парте белгалъяь халкъа боахам дегIабоалабара программа толаме кхоачашъяра шерра социалистически яхь йьржача хьалашка чакхйоалаш хилар. Районий къахьегамхоша пятилетка дихьлагIча шера хьалхарча деношка деза совйоах производства темпаш, низ тIаухийт резервех кхы а дикагIа пайда ийбарах производствала дIахо интенсификаци ярах, боахама доал ца дарца, хIаман хьурмат ца дарца къовсам лоаттабара, къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра, берригача балха динал лакхъяра.

Шаьлен Ножай-Юртен районий халкъа депутатий Советий исполнительни комитеташа чакхйоаккх хоржамий кампани, «Цхьайттаалагiа хоржача СССР Лаккехьарча Совета хоржамаш дарца дувзадена партийни организацешта хьалхашка латтача декхарех» яха КПСС ЦК соцам кулгале а лувцаш, СССР Конституцеген «СССР Лаккехьарча Совете хоржамаш дарах долча» СССР Законаган хьежна.

Оттаьй хоржамашта кийчо ярей уж чакхдахараи де деза кIийлен тIарча организационни массово - политически гIулакхий календарни планаш, хиней юрта Советий исполкомий председателийи секретарийи семинараш - совещанеш.

Ножай-Юрта районе чакхъяьхай исполкома отделий болхахоша семинараш, Культура, чурча гIулакхий отделаша, района бухзама узела, райпо, киносета дирекце оттаьй хоржамашта кийчо яраца дувзадешача гIулакхий план.

Шаьла района территоре тIа хьаьяь 45 хоржамий участок, Ножай - Юрта — 28, участкови хоржамий комиссей составаш чIоагIъяьй. Участкови хоржамий комиссей председателашца, цар заместителашца, секретарашца инструктивни совещанеш лай. Хоржамий участкаш чухургйола помещенеш къоастаьй Культура цIеношка, клубашка, школашка. Царна ремонт еш латт, оборудовани Iалашъю, политически а художественни а оформлени ю, телефонаш уттаю, радиофикаци ю, лораю, транспорта Iалашъю.

Беш латт харжархой учет ярей цар списакш уттайреи болх.

Цунца цхьана а Министрий Совето белгалдаьхар дукха дикиза дисараш. Райисполкомаша хIана а кхоачамболаш лакхбац шоай отделий, районни организацей, юрта Советий исполкомий хоржамашта кийчо яра балхах бола бехктокхам. Юрта Советий исполкомаша всала тIахьожам лоаттабу бахача наха бытови гIулакхаш дечен торговин организацей балха. Шаьла районерча дукхача нах бахача моттигашка тикашка доацаш да цхьадола дилла а эшаш дола товараш. Ножай-Юрта района тикашка торговле правилаш телхеш моттигаш я.

Ерригача агитпунктийи хоржамий участкайи помещенеш яц хила езача тайпара. Цхьаьярашка цIераш яц йоагаш, шийла я, телефони бувзамаш дац, кийчъе йоаггIача тайпара чура кийчъяьац, Iалацьяьац эшаш долча литературацеи периодически маданешцеи.

Шаьлен Ножай-Юртен районий дукха культура учрежденеш хIанз а дIааттац харжамашa беча массово-политически балхен мукъача хана цар салоIалга вIаштIехьдаккхаран йола центраш а хиния. Цар кIезига чакхдоах дуккхача наха лаьрхIа гIулакхаш, парте, тIема, къахьегама ветеранашца вIашагIкхетараш, хаттарийи ответийи сайренаш.

Районий а юртий а Советий исполкомашка кхоачамболлаш вIаштIехьбаьккхабац харжархоша еча критически замечанейи предложенейи учет леларa тIаберзабаь болх.

Шаьлен Ножай-Юртен районий халкъа депутатий Советий исполнительни комитеташта тIадиллад хоржамашта кийчо ечара КIоачам боайараш дIадахар. Беррига организаторски массово - политически болх тIаберзабаь хила беза парте хьалхашка оттадаь экономически социальни дегIахара декхараш кхоачашдара, Советий хьахьегамен коллективайи лоархIам, сий лаккхдара, пачхьалкхенни боахамен органий болх эргабаьккха тоабара. Къахьегама социалистически дисциплинен правопорядоки ма могга чIоагIъяра, наькха инициативе лакхъяра, къахьегамхой пятилетка планови заданеш кхоачашъяра оарцагIбахара. ЧIоагIбе беза районни исполкомий отделашеи районни организацешеи хоржамашта кийчо яра беча балла лоаттабу тIахьожам.

Министрий Совето декхарийла яй республика халкъа депутатий ерригача районийи городийи Советий исполнительни комитеташ СССР Лаккехьарча Совета деча хоржамашта кийчо яра лоаттабу тIахьожам чIоагIбе, долаш доле кхоачамбоацараш дIадаха, организаторски массово-политически балла боарам лакхбе, СССР Лаккехьарча Совете деча хоржамашта кийчо елга хIара дени хьалхашка уттадеш декхараш кхоачадара тIа а дерзадеш.

ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДАЛА ДЕЗА

КПСС XXVI съезда решенеш, цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумий, идеологически дешай хьакъехьара соцамаш, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома V пленума решенеш кулгала а лувцаш, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето оттаьй республика къахьегамхошта идейно - политически интернациональни кхетам балара болх дIахо тоабара тIадерзадаьча гIулакхий шерра комплекс. Заседане белгалдаьккхар, министерствашa, ведомстваша, халкъа депутатий Советий исполнительни комитеташа республике дахача халкъашта юкъера доттагIали цар цхьана гIулакхаш леладелен дIахо дегIадоаладара, къахьегамхошта интернациональни кхетам балара тIаберзабаь болх хьинарегIа беш хилар.

Цунца цхьана Министрий Совето белгалдаьккхар, из болх бизза дIадехараш хьежна ца хилар.

Нохч - ГIалгIай Министрий Совето декхарийла лай культуран просвещенен министерствашка, профтехобразоване управлени, Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен университет, творчески союзаш, халкъа депутатий городийи районийи Советий исполкомаш беррига организаторски политико - кхетам баларен болх эргабаьккха тоабера, СССР халкъашта юкъера доттагIали цар цхьана гIулакхаш леладари дегIадоаладаре а чIоагIдара а, къахьегамхошта интернациональни кхетам балара тIадерзадаь дола гIулакхаш кхы а дара.

Культура министерство, халкъа депутатий городийи районийи Советий исполкомаш я клубни балха динал лакхъелга, массови гIулакхаш чакхдоахача нах улилга Iалашде дезараш. Цар анализ е еза интернациональни атеистически кхетам балара бал[illegible] формаши методаши, чIоагIагIа теркам тIаахийта беза быта, советски традицеши цIейши юкъедахьара. Теркам тIабахийта беза театрально-зрелищни организацей репертуар тоаяре, СССР халкъашта юкъера доттагIал дIахо чIоагIдалар хьахьожаш йола произведенеш цуна юкъеккхада еза. Хьинаре новкъостал де деза къамий культураш вIаши гаргаоярал уж вIаши йIаьхий ярал, шерагIа юкъейаккхаьа деза автономни республикайи областийи творчески коллективаш хувцаш дIа а юха ахийтар.

НГIАССР просвещенен министерство, профтехобразоване управлени декхарийла я юкъарча образоване школайи профессионально - технически училищайи кхувш йоагIача тIехьена патриотически кхетам балара балха боарам лакхбе, хьалха латтача педагогически коллективай опыта кIоаргга анализ е, из шерра йоаржае е, школашка эрсий а наьна а метташ хьехияга тоаде.

Халкъа депутатий городий а районий а Советий исполнительни комитеташа да дезар да къахьегама коллективий беррига болх парте XXVI съезда, цул тIаьхьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш, экономически социальни дегIахара планаш толаме кхоачашъяра тIаберзабар, къахьегамхошта советски патриотизмах социалистически интернационализмах кIийлен тIа кхетах дучара цар лоархIам лакхбар. ДукхагIа йоахо а е еза дилла республике даьхача къамех йола квалифицированни кадраш кийчъелга тоадара. Ма могга дегIакхуала еза районашта а, Нохч-ГIалгIайчен а, кхыча республикай а, областий а цхьан тайпарча предприятешта юкъера социалистически яхь.

Къахьегамхошта патриотически интернациональни кхетам балара балха шерра юкъеузза еза Советий массазара комиссеш, депутатски группаш, общественни самодеятельноста органаш, чIоагIагIа тIалоаттаде беза цар терхам Iалма - атеистически пропаганда дешашта, керда советски традицеши обрядаши юкъехуйара, бачача наьха мукъача ханах пайда ийбелга вIаштIехьдаккхара.

Iалашде деза ерригача къамех болча къахьегамхоша халкъа депутатий Советий балха, пачхьалкхен дешаш къестадара, боахам хьабара, социальни гIулакхаш чакхдахара, социалистически демократи дIахо дегIабоалаяра юкъе шера дакъалоацийта.

«Космонавтика — машарген прогрессаген бода никъ» — [illegible] я Москверча СССР ВДНХ «Космос» яхача павильона кердача экспозице дейза. Чуухераштa павильоно довзийт дайнехка космонавтика дегIаяра истори, лаьттало гонахье. Бутт, Маьлха система планеташ Iолаара дагIе кIирагIдаьлинараш.

Массаза а сайна чIоагIа теркам тIаозийт я укхаза хьохха оттаь тайп-тайпарча гIулакхашта лаьрхIа искусственни спутникаш, космически кемаш, орбитальни станцеш, космосе тоххамаш дара йола аппаратурей инструменташ.

Къаьстта уйла тIаьхийтай вай деношка халкъ-боахама дикаьга болча космонавтика лоархIама. IалIахоша енича дашех, лаьтта космосера тахкарах хьахинарех пайда эара экономически эффективность юртен хьуни боахаме, пайдана оахкалаш лохьча, гидрологен хин боахамей, ферда ресурсий мах бечa, географе, гонахьарча средаль тIахьожам лоаттабеча шера биллаш миллионаш сомий кхо[illegible] хургьяр.

ХIанз космосе технологически эксперименташ яра, дезал доацача хьалашка свойстваш дикагIа йола материалаш хьахкхийтара йоккха опыт йолаш ба советски Iалмахой.

СУРТА ТIА: «Космос» яхача павильона раделех цаI.

А. ШКОЛИНА сурт.

ТАСС фотохроника.

Сийлахь-йоккхачу Толамон 40 шу дузаш

МАЬРША ДАХАЛДА ШО, НАХ!

1941 шера Сийлахь-боккха Даймехкан тIом болабеннача хана ялхайтта шу мара дацар са, бакъда тIом тIа уха нах бIаргабайча соьга сатоха ца делар. Ялхайтта шу мера деца а со воккха хетар, дог а дар цIеззаг-дукха курал йоаллаш. ХIьта тIом болабеннача шера сай лоIаммага Нарзанера тIом тIа вахар со. Юхьанца цхьан батта ах батта тIом бе Iамалуш Георгиевскехь хилар.

ТIемо, мацало, шелало тоIабьйбар нах, бакъда дог тIа гIайгIа, йоккха сагото яле а вахарах догдилла вацар цхьаккха а. Нахлобный яхача станце тIалатехча моастагIчо доходадар машинаш. Из бахьан долаш цу станце соца ца мегаш вахаш хилар тха. Цигга эггара хьалха бIаргабайра сана тIом, моастагIа, эггара хьалха айбар тIема лирел.

1942 шу чакх а даьлча 1943 шу дIадолалу бийса. Дукхача хана йиц ца луш ца дог чу вагргъа из, оIалле йицлой а тамаш а. Цу бус керда шу доагIийта кейя а цунца дукха уйла кургйенна дацар со юкъе хиннача 10-ча стрелковой гвардейски дивизе бIухой гIулакхашка. ТIема хе иштта яр. Кропоткино яр тха моастагIчо мукъаннош ваьш, мукъа лохкара совгIа, моастагIа ваха а вош цунна гIаьна зенкха оазаш вар. ДIадоладелар дов, паланче йоккхийча топий, эттача автоматий таташ кIаьж-кIаьж кхоарйеза яле хетаделийтар бакъда, ца ункара дацар тхона, хIана аьлча, хьалхешка лаьтта доклар цаI дар — моастагIчо тIелазар дар. 60 километр — иштта бар фашистски гIаьрахьоите тIаьтеташ, уж тIехьашкахьа бухлаш баха бе ваьргь. Из байса цхьайча цхьан кIаммаца а болгале хилар сона. Цу бус сай йоккха еца а чаа йир са кога.

Кале дар 1944 шу дIадоладалаьрь а дIадоладенначе денешка а бIухой мугIарашка со ца хилар. Даьхен моастагIчо цар сана тIелазар да йиш ца хилар. Со цу хана город Невиномысске букъан когаш чевнаш а яь тIема госпитале вар. Гонахьа дIачуха кьамече дола сана лаьа доалар даг, цу госпитале геттара а дика бIаргадайра сана тIема фу даь. ДагIе мехьенах къьасте кьоне над, инвалидаш болаш, дIаьо бехе бараш — кале дар ца деррига бIаргаьа. Иштта шеллагIча группе инвалид волаш витар со а тIемача чевчаьа.

Кхьа дIааьйбаьа йиш а йоацаш вехар со тIема кхь, инвалид хилара. ТIема гIеххьара шу гIама гон юкъаьоаьаш кьатIадаре сона. Чакхбьлар тIом, ца дегаухийташ йисар соца «Сталинград паргахьар», «Фашистски Германегара котало вихаргахь» яха медалеш. тIом дегаухийтар чаьнех йисана парешка. Цул тIехьагIа дукха хо дIаьвай, бакъда дегаухана уж хьйе ханна. Сона а массайолча даьште сана дай сай ийс дезаьло маьршача лаьтта вахар. Маьрша дахалда шо, нах!

М. АПГОВ.
тIема ветеран, [illegible] Назрань станице бахархо.

Дика къахьегаш хиларца белгалъяьннай г. Назрана номер 432 йолча дIа-кхе лелача механизированни колонна коллектив. ХIанз, КПСС Назрановски райкома лаьрхIа административ цIа хьалдеш а цу колоннера Муталиев Мухарбик прораб волча участок. 1983 шера планагIа 100 эзар сом балхаш дезача 240 эзар сом хьахча балхаш дина участка коллективо.

Шоаьшира хьекъал а тоIаьа дика къахьегаш хилара белгалбаьнна ункхов Чалиев Iийса бригадире комплексни бригадера электрик Эсиев Василий, Чилиева Тамара, штукатур Торшхоев Бахьаудин.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Эсиев Василий, бригадир Чалиев Iийса, Торшхоев Бахьаудин, Чилиева, Тамара. Болх дIаболабалалехьа районни газета тIара кердадараш довзийтан ба Чалиев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ВАЙ ПОАЛАХОЙ БОЛЧА

Барттайна хилча

Башха йоккха яц Къулбеседа-ХIирий АССР Орджоникидзевски газоаппаратура завод. Верригаш а ялх бIаь гаргга саг мара вац унхаза къахьегаш. Цхьабакъда, чIоагIа эшаш вай мехка массе а мкIинге йоахаш я цу заводо арахеца продукци — газови плиташ.

Тиъаь пхиъ шу хьалха, вышка менгеш деш хиннача мастерски базе хьалъяьй из. Хьалхарча хана цига арахецар газови колонкаш, цул тIехьагIа — «Терек» яха плиташ. ТIаьнха арахецаш йолаш йолайир керда тайпара йиъ конфорочи плиташ. Цхьабакъда, цу хана заводе болх бу нах хIанзчул шоззел ахь ден дукхагIа хиннa бале а, дийнахьа арахецаш хиннар 300 плита мара яцар.

Цул бахьан дар дукхагIа дола балхаш кулгаца деш хилар. Дуккха къахьега дийнар завода коллектива балха процессашта механизаци автоматизаци еш. Иштта производства юкъейоалайир конвейераш, бригадни формаш. Цо торо хулийтар дукха нах кхьча балхашка беийта мукъа а боалийташ предприяте низ шоаза гаргга дегIадоалабе. ХIаьта, заводо арахийца еррига а плиташ йиъ миллионага дIакхоачаш лаьтт.

Сообуал заводе яц, дукхагIа хул толамаш, цуйна цхьана хьахул йоккха тровал, опыт, дикха сакхетам бола нах, цхьа барт бола къахьегаза деал.

ХIанз заводе болх беш я ткъо специализированни комплексни бригада. Царех вор (?) хIаьна къахьег хьахиннача алапи а луш. ХIаьта хIаранена къахьегаме дакъа лацар коэффициентага хьежна ду луш дола алапи а преми а.

Предприяте шерра баьржаб коммунистически къахьегама тIехьара болам. Из цIи ледаю цхьайтта бригадо. Укхаза болх беш ва 250 коммунистически къахьегама ударники. Завода коллективо шерра социалистически ях йоаржадаь Къулбеседа-ХIирийчен автовосе 60 шуи (?) город Орджоникидзе 200 шуи дизара юбилейна сийлене вакхьалхара. Бригадашца учреждениешца, цехашца лирхача яхь дина а «Сийлен хоастама — къахьегарга хьежжа» яхаш.

Пятилетна кхаь шера план халал хьалха кхоачашъяьй завода коллективо. Уж толамаш доахача хьалха лаьтт кхаь шера план 6-ча сентябре кхоачашъяь цветной литье оалача цеха коллективо. Шоай кхаь шера плана иштта хана дукха а хьалха кхоачашъяьй 16 саго. Царех ба СССР газови промышленноста министерства отличники, токарь Баранов Владимир Николаевич, слесарь-сборщик Ковзев Константин Иванович, штамповщица Марусина Александра Федоровна, слесарь-сборщица Мхитерин Роза, Хашиева Лида. Царех ва ялхьиалиий бригада болх беш бола тIема къахьегара ветеран коммунист Аушев Iаббаса Махьмад-Гири.

— Газоаппарата заводе аз болх бу алхлагIа шу да. Дуккхача къамех бола нах ба укхаза болх беш: хIирий, эрсий, гIалгIай, гуржий, эрмалой, азербайджанцаш. Цхьан цIен дезал санна вIашагIи барт болаш болх беш ба тхо, — йоах Махьмад-Гире.

Из бакъда. Тахан заводе цхьан цIен дезал санна барттайна къахьегаш ба вай мехкарча тайп-тайпарча къамий векалаш. Царна юкъера доттагIлено гIо ду диначагIа къахьега, доккхагIа толамаш баха. Цунна дола масалаш дукха да.

Балха цхьаккха а говзал яцар цу заводерча слесарь-сборщикий бригада цIи бутт хьалха балха йоагIаш гIалгIай йиIий Торшхоева Фатимай. Цхьабакъда, цIий назаре кьча йиннас сана дунна новкъостал деш яр хIирий йоI, комсомолка Кулумбекова Венера. Из бахьан долаш лоаттача хана балха говзал карйераяьй, норма тIехкхоачешть воленнай Фатима. Цул совгIа, хьаьтиннай керда новкъостий, керда доттагIий.

Оалаш ма хиллара, вахарех къахьегамех чам дика баьнкха вале а газови плиташ ера говзал йолаш вацар заводе балха венача хана Аушев Махьмад-Гири а. ХIанз из балха говзал дийнка шаьрьеннай цун, болх дийнагIа бу. Цунна уллув болх беш ба Алиев Ахцар, Каниев Маирбек, Новиков Володя. Дика болх беш, дикo товш, цхьан цIен дезал санна ба уж.

Вахарех къахьегамех опыт боккха хиларца цхьане, доккха хьинар долаш саг ва Аушев Махьмад-Гири. Из ва бокъонца вола коммунист интернационалист. Цун кхоачаре а гаргара а ва вай обществана болча пайдане къахьега, вай халкъий ленински доттагIал кхы а чIоагIлара тIехьа къовсам доаттабу саг. Из чулоацам болаш ба цо бригадерча, цехерча, заводерча наха юкъе беш бола хьехам. Къаьстта дукха дувц цо из дIаболабелча денз чакхбаллалца ше дакъа лаьцача Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Советски Эскара карагIийнача турпаларча гIулакхех. Сийлахь-боккхача Даймехка тIема шаьрьашта гIодла майрали ленали гойташ чакхеййнав Iаббас Махьмад-Гири а. Цуна дола тешал да цуна тийна тIема совгIаташ: ЦIеча Седкъа орден, Даймехка тIема II-ча степена орден, 14 медаль.

Цо хьинаре дакъа доал юкъарча вахаре. Из ва заводо новкъостий суда председатель. Цо кулгалду корта боахабу малар меларашца къовсам доаттабеча комиссена. Мичахьа ше болх бой а моллагIа а леккар шийна гIадулле а сийлене кхоачашду цо. Из дукхабеза новкъосташта, цун сий ду завода коллективо, кулгалхоша. Оаланга хьежна хул йоах эзоаш. Шоашта санна къахьегам, нах. Даьхе дукхагIа езаш кьалкхебаьб цон цун сесага Мухтаре Лимаси шоай дезал. Цар воI Iалихан институт йисте а яьккха Грозне балха ва, хIаьта йоI Диана Орджоникидзевски медицински институте деша ягIа.

Шоай динагIчарех дувцаш, завода партбюро секретара Зорин Александр Петровичa эггара хьалха Аушев Iабаса Махьмад-Гире цIи яьккхар. Из санна болчарех аьнна КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Ю. В. Андропова «Шаккха на кхоачалу хьинар дола, башха-дика наравстенни оамалаш йола. Даьхенна, партена тешаме гIулакх деш бола нах ба уж».

Ю. КУРСКИЕВ.

ПАЙДАНЕ КЕРДАДАР

Вай республикерча промышленни предприятенашта юкъе бригадни хьисапе къахьегилга эггара хьалхаре дIадоладир тха заводе. Из форма кхычарел толашагIа йолген, коммунистически хьисапе болх барца дIадехилгеи гучадаьнна таханарча дийнахьа.

Заводе хIана цу тайпара болх беш 162 бригада я. — предприятерча ерригача коллективех 61.6 процент, хIаьта царех 83 процент араш комплексни къахьегаш я. Тхо долча вIашагIъеллай иштта къахьегам бригадни хьисапе вIаштIехьбаккхара йола комисси. Цунна керте латт завода директор. Ций заседанешка комиссе членаша дувц, къахьегам аттача боаккхача, керда форма балха юкъейоалаеча хьалхашка латташ дола дензарех.

Заводе хьалхарчарца керда формагIа болх бе йоленнай «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни машиностроитель» яха цIи лелаеча Н. И. Брызгунова комплексни слесарий-котельщиков бригада. Из вIашагIъеллай 1975 шера. Тиъаь итт сагал латта из коллектив болх, беш я къахьегамах юххера хьахулачун чотагIа.

— Юхьанца, цу хьисапе къахьегарах бокъонца хьахулар лоадергда аьнна хетар сона а. бригадерча цхьаболча са новкъосташта а. — йоах котельщика Х. А. Бикаева. — ХIаьта хIанза-м аз а кхычар а дег тIара къовбалду из гIулакх. ХIана аьлча, алапи а дукхагIа эц оаха, хIаране дар бIарга а гу, цу нах ювл маьагIчо, мела дакъа юкъедехьад къахьегама.

Социалистически яхь шерагIа йоаржаяьй тха бригадашка, хIаьта из яржай «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдийнеи хьалдер дукхагIеи хилийтаI» яхача девизагIа. Цу яхье «Завода дикагIа йола бригада» яха сийдола цIи яьккхарех а шоллагIча цехера Г. А. Гуцуншурн, номер шинь йолча цехера Н. И. Брызгунова, йиттталагIча цехера Н. Ф. Чеботаеваc, бархIалагIча цехера М. А. Федюшкина кулгалду бригадаш.

О. СИМКИНА,
«Красный молот» заводо а социалистически [illegible] инженер.

● ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДЕШ

ДОХАРГДОАЦА ВОШАЛ

Деррига къамашта юкъерча доттагIий гIулакхаша хьагойташ дола советски халкъий кху уйла цхьатерра хилара, къахьегама а общественно-политически а гIулакхаш тIеи культурни вахарех да лерхIарах а хьакъаш а цхьатерра хилара хIинца лен тIа латта шарна юкъера айхха бувзам исторически хьакъина хIама да.

Къамий боламаш Iалашмате чIоагIа дегIадахкача а, къамий сакхетам лакхбеннача а хана, къамий проблемаш къестаяра хьакъехьара вай мехка опыт Iилман даьгъе хинна ца Iеш практически даьгъе а лоархIаме я. «Дуккхача меттала луаш долча а дуккхача хана дена хьайоагIаш йола шоай культура йолча а дуккхача къамех латта шун моxи, — яздаьд англичани историка А. Тоинбе советски академикага Н. И. Конрадага, — деррига дунен модель я. ХIаьта уж тайп-тайпара дола меттахши экономически, социальни, политически хьал федерация нийдан тIа вIашагIтохкарца. Советски Союзо хьагойтад из хIама деррига дунен тIа де йиш йолаш а, хIаьта, аз догдохкача тайпара, хьатIайоагIача хана хургдолаш а хIама хилар».

МоллагIа теори нийса хилара дола тешал да хан факташи. Цу шинне а ду тешал, шеко йоацаш, капитализмигахьа оаш дац.

Империализмо моцал, къел, бола тIеттабир ясале дегIадаьхкача мехкий халкъашта, дуккхача шерашка эхь дайна дарегIа дIакхухьар цар Iалама рузкъаш, шоай хурдеш юхадеттар цу мехкий экономика дегIаухьлга.

Кхыметтел 50-ча шерашка а тIехьа промышленни производствах алхха 5 процент мара чхачацар дунен тIарча адамех кхо дакъа дича шин дакъа дахача колониальни аьхколониальни, эсала дегIадаьхкача мехкашта.

Колониальни бокъонца шоай мукъагIа доацачен мехкашкарча къахьегамхочо шера эзаш хиннa юкъера алапи дегIадаьхкача капиталистически мехкарча къахьегамхочунчул 11-за лохагIа дар. Цу тайпарча къахьегам боацаш яьча эксплуатаце тIехьале а холуш я тахан классически формера империализма колониальни система дIа а яьнай, дукхха а дукхагIа долча колониальни бокъонца шоай мукъагIа ца хиннача мехкашка баха нах мукъа а баьннаб ала йиш йолча хана а. Тахан а тIехьа 400 миллион сов гаргга нах ба социалистически дунеца воацача мехкашка моацала бовлча дIакхаьча. ХIара денна за укхаза мер бизашца ле хIама ца хиларагIа 50 эзар саг, дешта аьча хIара сенукъагIа цхьаьнца саг.

Къамий деша хьахоахар ча ленински теорен программе керттера положени а деррига халкъашта юкъе доттагIали вошали оттадерг долаш юкхера а уж вIашагIтохаргдолаш къамаш вIашa гаргаозар. Цхьабакъда, доттагIал хила йиш яц деррига гIулакхашка дилл ча бокъонаш цхьатарра хиннa юкъе мара. Бокъонаш иштта нийса хилийтара, В. И. Ленина, парте хьийхаб из проблема къоастаяра бола хьалда хинъ.

Къамаш шоай мукъе вахаре ленински принцип вахаре кхоачашъяра Советски Iаьдало кхоачашъяь эггара лоархIамегIа йола акт яр деррига халкъашта Советски республиканаш а РСФСР тIа чу автономе формагIа шо-шоай къамаш ечакхаьд кие тьее боаьо кьар.

Вай мехкарча халкъаша къамий пачхьалкхенаш хьалъях лерхIар В. И. Ленина Октябрьски революце керттерча толамех цаI «Вай еннай деррига эрсех йиецача къамашта, — йаьхкад цо. — шоай республикаш е автономи областаш».

Вай мехкарча халкъий пачхьалкхаллех культминаци хилар ленински принципех СССР хьакраца советски пачхьалкхе хIахо дегIайоалайрахи. Из бахьан долаш хIана йолаш йолча 15 къамий республикаш 12 хьахилар 1924—1936 шерашка. хIаьта дукхача автономи областех, цу даьгъе Нохч-ГIалгIайчох а автономи республикаш хилар цу шерашка.

Советски Союзе вie хургьа хинна социалистически общество хьалъьа хилар бахьан долаш вахаре ерригача сферашча фактически вIашаг нийсденнад хIана СССР деррига доккхий а кагий а къамаш. Вай деррига халкъе пачхьалкхехье къамашта юкъера гIулакхаш дегIадаьра итогаш еш, СССР кердача Конституце тIа дIаязлдьа «...еррига классаши социальни тIоанапш вIашаги гаргалехара, деррига доккхийча а кагийча а къамий юридически а фактически а даьгъе вIаши нийседалара, цар вошала тIехьа цхьана гIулакхаш леладара нiйлен тIа вай мехка хьахиннaй керда исторически юкъарле — советски халкъ». Из общность я тахан общественни прогресса эггара боккхагIа бола толам.

Вайна ма гарра, цхьа процесс я доккхий а кагий а советски къамаш дегIадахарех вIаши гарга дахарех процесс, цаI шоллагIчунца юзаенна а я. Цул лард латт цаI йола халкъбоахама комплекс йолча мехка экономиках. Цо чулоац ССР Союза территоре тIа общественни производства, распределени а, обмена еррига кхеоьлаш.

Деррига мехка а хIара къаьст-къаьстача республикера экономика аьхкаэ дегIайоалара парте даим йовзио еш хилар бахьан долаш коммунизма материально-технически база кьаьр комплексно а пропорционально а лела вай. Боахама оборота планомерно юкъеуза еррига вай йолаш йола экономически, бIадалаш, къахьегамe ресурсаш.

Советски халкъий цаI болча мехкарий дезала юкъе лоархIаме моттиг лоац къаьхча халкъаша, къаьстта сийдаьл-доккхача, эрсий халкъо, иллача дег тIара безаращ сана гIо дар бахьан долаш Советски Iаьдала латтача шерашка цiий экономика дегIайоалаеча капитализма лашка цIакхa а дака йиш йолаш доала толамаш хьахача вай Нохч-ГIалгIайчено. Иштта, Советски Iаьдала шерашка 56-за дегIабенаб промышлении производство боарам. Экономически даьгъе кхаьенца я на мехка дукхача промышленни центрашкех районашцаe.

Халчи йола хуйнаша хиннад юрта боахаме. ДукхагIа чукхухь ялат, баьца даараш, сом, хьайбай продукци.

ХIана Нохч-ГIалгIайчу, шатаргахьа, лаха а хала да бIаьш долча махашка кхьча союзни автономи республикашка юзаенна йоацa предприяти, хьалъян латта гIишло, колхоз, совхоз е Iилман учреждени, дешара заведени меттел, дезал а. Кхоачa бахьа хIара дезала го йиш я эрсий, украинский, белорусий, гуржий, эрмалой, азербайджаний, латыший, эстоний, кхыбарий кулгаца хьаь радиоприемник, телевизор, магнитофон, автомашина, мотоцикл, холодильник, мебель, зинках даь а трикотажи а барзкаш, кхыдола хIамаш аьлча.

Доккхий а кагий а социалистически къамаш дегIаахарех вIаши гаргадаларех процесса Iалаьмате йоккха элина ю Советски Iаьдал латтача шерашка хIара халкъа къахиначе чулоацамах социалистически формах къамани йолча культура. Геттара лоапача хаташна берриган дийна бола республикаш краишнa а хиннa дIаэттай цхьан хана тIехьадиса хиннача къамий районаш. Иштта, вагахьа сецна пачхахьа хана нохчийн гIалгIайн а юкъеболаш долча дукхача халкъий практически лаккера образование йолаш бола шоай къамий специалисташ хиннa бена, хIанз укх аьлхате духьала вай республика нучай биь пен юкъера арабувл вокхчеи гIалгIаахи бола бIаьш специалисташ. Республика я кхоъ йоккха вуз, дукхха юкъера лаьрхIа йола дешара заведенеш, Iилман учреждений шерра сеть, цига къахьегаш ба дукха нохчийи гIалгIайн а юкъе боагIаш бола бIаьш бола Iилмай докторашн кандидаташ.

Цу деррига йола доккхий а кагий а къамаш дегIаахарен вIаши гаргаларех процесс лелаш я иштта духовни культура а — Iилма, искусстве, литература. Цу тIа а коммунистически общества культура хьахилара процесс, цхьан оагIоразхьа, къамий культураш дегIайоалаярех, вокх оагIорахьа, цар вIаши вIаьхий ярех шоайла гаргахярен новкъа мара чакхъяла йиш йолаш а яц.

Боккха ба доккхий а кагий а къамаш вIашин гаргахачара эрсий метта лоархIам. Массане а къоабалдеш да из къамаша вIашин гIулакхаш леладара йола средство а хиннa дIаэтта хилар. Шоай аргIана дIахо дегIаух къамий меттеш а.

СССР даха деррига доккхий а кагий а къамаш интернационально вIашиходаш бола кеттера низ ба КПСС — СССР халкъашта юкъе дохаргдоаца вошали доттагIали оттадаь бокъонца болча а бIазача а интернационалистий парти. Из доттагIал да Советски пачхьалкхен низ духбувлача хьастех цаI, вай дегIаеннача социалистически общества деррига доккхийча а кагийча а къамий моральни цхьоагIо чIоагIъеш бола низ.

СССР халкъий доттагIала тIаро советски саго эггара дезагIа лоархIача хIамаех цаI хилар теркал а деш, КПСС чIоагIа йоакхо ю из дама дегIакхувларан чIоагIдаран. деррига советски халкъаша шоай бIаргий са санна из лорадергдолаш. Из цIеркхе а кертагIдаьнкхад парте XXVI съезда решенеш тIа, КПСС ЦК июньски, декабрьски (1983 ш.) Пленумий сецамаш тIа, вай парте ЦК Генеральни секретара СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa ноa, Ю. В. Андропова выступленеш тIа.

М. ТОЧИЕВ.
Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета Iилмай коммунизма кафедре доцент, исторически Iилмай кандидат.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ КЪОВСАМА ФРОНТАШКА

СОЦИАЛИЗМА ФАЛЬСИФИКАТОРАША ЦА ДУВЦАШ ФУД

АПН корреспондента Трофимова Ольга хеттарашта жоп деш тел исторически Iилмий доктора, профессора ОРЛИК Игора, СССР АН дунен социалистически системе экономика Института директора заместителa.

— ТIеххьарча хана, тIаргIа бIаргадуш дукъала, йоалиш латт буржуазни пропаганди социалистически доттагIалех ломманe Iоачча коллективни [illegible] реальни социализма идей а практика а сай даадагIерт. Фу оалалургдар хьайна цунца дувзаденна?

— Хьо бакъ дуц. Дуненции общественни системаш юкъера къовсам цIаккха а из хиннача тайпара ярбаларш белгалдоача хIаршарча дунен халкъашта юкъерча хьалашна социализмана духьала барий хьинар айдуш доагIа. Цунца цхьана керттера пиццент ю цаь идеаланти нарвгIддинарашта — реакционераша «дунен коммунизм» оалаш мел долча дискредитаци яра.

Ала йиш йолаш да, Малхбузен къаьстача гIоазарашта юкъе буржуазе социализмихьарча классаш агIаалах ийцха, бIаргаш дайна каталоза мунном хьакъаьалагIаре политически уйлаш хIал а йизае тIейоажаш латт, аьна. Цудухьа да США президента Рейгана массанена хоза а хоаш Малхбузенцаь социалистически дунеца юкъе «даттам тIом ба» яхаш кхайкадеш хилар. Цудухьа да «крестови похода» организатораш, социализм «агрессиви» хиларах йолча фальшиви тезиса манипуляциш а еш, массехк стратегически хIама де дагадьяш хилар: политически даьгъе общественни система, на хиларах тарра социализмана дискредитаци яр; экономически офере уж айхаьи тера хьадара юкъе а укхаш, социалистически мехкий экономика «хир хоадае» гIертар; идеологически даьгъе социализма духовни мах хьадений метта кIеза-кIеззига уттаеш кхача порядка категориш дIаоттадар. ХIаьта тIеха аспекте цIаккха дувзадена мел дар шийна тIехьа а долаш бола тIема кийче яра дайъарча соаленга кхачар.

Амма уж еррига расчеташ просчеташ а хила хIиот. Тахаьарча Вашингтоно чIоагIа хистаеш йола «Iиллача тIема» доктрина наради доадама эггаьнцаьж 40-гIа шерашка хидахелнаш США президента Трумэна хьамагIа арахьяьенна а тIехьагIа ранадина йерзача мухо йихьа а хьаллоархьа ю.

Хеталуш да, социализмаца моастагIал дарай декъа хинначча Iийнаяр, масала, къона Советски Республика моцала е гIортагара СЭВ членаш долча мехкашна «стратегически товараш» дохкара тIехьарча шерашка довлув оттадегIертарга кхоачаш кердача социалистически обществана экономически шантаж яр цхьаьнкха а перспективa йоацаш гIулакх хилар кхетадара йола торонаш.

Дагадохийтаргда вай Рейгана администраци малалаьттача газопровода эшаш хиннa малхбузехьаре техника ца йоккхийта гIийртача хаwара СССР духьаларча американски «санкцей» истори. Эхь а хулаш дезар дIадоладаьр. Газопровод хьал хьалхa йиллаьлар. Из юллача шоашта мога дола даьгье лаьцар вошал долча социалистически пачхьалкхенаша. Кхыметтел США дуккхача малхбузенево ропейски партнераша а тIехьашар американски диктат дIатIаьца.

Долча бесса аьлча, СССР а цун доттагIий а «цхьакха бовлаш боапала» малхбузехьара карагIашнаш оборудовании йоакхабаш, малхбузехьара технологе да хилча, яхаш тахан забарах дуцаралаш вIалла уйла ян еш кхайкаду шоашта хила дика хетаргдола хIама даржа да ахьаш. Бухсоцаш дерраш хилча диндaхетаргдар цаI да — дунен социализма экономически системе хIалаи хилар.

— ХIаьта иштта хIанз укх сахьате СЭВ членаш долча мехкий экономикера хьал?

— Эггара хьалха кIезига тIехьашкахьа юхагIортга со Советски Iаьдал эттача хьалхарча шерашка В. И. Ленина тIегIертта хьадийхар коммунистишнара гIулакх керда общество практически хьалъе доладаларга дIакхаьчача хана «социализмах торжестiенни бесаршца ходьевнона ва лерхIар» (ПСС, т. 45, оагI. 308). Ши пхьарс хьал а хьекха, болх бе безаш да гIулакх. Ленински уйла безза шийна лоархIем чулоацаш я тахан а. Тахан а тIахьех цо советски халкъ, вошал долча мехкий къахьегамхой цун кулг кашна на дуллаш болх бара, коммунизмага болача новкъа дIайяла сайргIйола халонаш вIаьиаду... нийслургйолча хьинакха.

ХIаьта цу тIегIертта, хIанза хьадара бечa балхах хьехдаш дар гуш да. Иштта, мехка халкъе боахамга дишлача хьадлг але йиш йолаш да, пятилетна хьалхарча кхаь йишера экономика дегIаахара а къахьегама оасарле дахкьялара а темпаш лакхлуш хилалга. Дика да СЭВ ерригача регионе хьокхаш а. Дукха хIама ца мелаши деррига воштал долча мехкашна лакхъеннай бахача наьха реальни доходаш розничи товарооборота боараш, тоаденнад къахьегама хьалаш, чIоагIлуш йоагIа образование, культура, унекхцIено лоаяра материальни база.

ХIанз хьатIайхоачаш латт дукхача вошал долча мехкий вахаре бехктокхаме ха: коммунистически болхлойи партеш хийчлуш я шоай аргIапара съездаш чакхъйха. ДIахо ден латт 1986—1990 шерашка а 2005 шерага кхаччалца долча 20 шера а лаьрхIа йола социально-экономически дегIаахара перспективни планаш уттаяра балхаш. Цу Iалаьмате боккхача балха лоархIаме, цунах дIахадда йиш йоа ца дакъа да кердача пхе шера йолча пачхьалкхений планашта координаци яр. Вай массане а юкъара проблемаш къестаяре йола керттера ориентираш я къахьегамхой вахара боарам дIахо лакхбар, СЭВ мехкий экономикана интенсификаци яра ниiкъ, производства Iилман-технически революцена карагIадьннараш чудахьар, ресурсех хьакъа лагIа пайда ийбар, энерге кердачи источникаш нийсаккхувлар, и. кх. дI.

Цу тайпара, цхьан оагIорахьара дегIаахара чурча проблемашцен, вай обороноспособность Iалашъяра йолаш средствой хьожалгия яр ца хиларцев, хIаьта, вокх оагIорахьара, цIена арахьар факторашца — Малхбузен дискриминационни политикаца, дунен боахаме бухьарча негативни гIулакхашца юзаенна йола объективни халонаш нийслушешь, дунен социализм йолаш я 80-ча шерашка экономически дегIаухача мула тIехьа бахара эша еррига тороеш.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме белгалдаьхача тайпара, социализма мехкий обществанн дегIаахара боарамаш лакхагIа а гаргагIа а ма хул, дикагIа кхетадергда цар вIаши дувцараш, органичнегIа, шахьагIа, кIоргагIа хургда цар вIаши леладу-гIулакхаш.

— Социализма дуненах долаш да вайна хетарах дIахаьий тIеххьарча шерашка, цар дагIайт, социалистически пачхьалкхеной оаламаш хьаштам вIашагIтохетам йола, цар строй юкъера хилларе даш хьама кхетарра да хиларо, опыт йаьхча практически проблемаш къестаяра маьхьаш дуней хилар дуне чIоагIа ший тайпара хилар. Иштта пайда тоу фактах вай классовни къестагIчо?

— Цун «доводашь» Iалашйгора вIаштIехьаьйча а дукхача дахкье вIаши дукхала а я. Юкъара знаменатель цаI я функциагIа дав а СЭВ членаш долча мехкий коллективни опыт дIаойоаир. Ленина парте хьабена ниiкъ харцахьа дахкIа гIертар.

Иштта, бокъонна хьал а яь, СССР йолаш йолча социализмах дуен буржуазни пропагандисташ кердача общества йолча марксистски уйлашна тарлуш йоацa йоаге кийча йола моделъ я аьхаш. Цул тIехьагIа дуно. КПСС из «модель» массанех а дIакхьерчаю, хIаьта из болча болаш кхыча социалистически мехкашнара гIулакхаш харо а дувли, яхаш. ХIаьта цу социализма моастагIий уйлай цхьаьнкха сибе тилг иштта да. Вошал долча мехкашка социализм хьалъяра наькъаш дуккхача тайпара хилара ла рхIа гIерт уж советски опыта «ревизор» яр, из «мегаргIйоацаш хилара» дола тешал санна хIама.

Кхетадеш да, хьаллардар а шоллагIдар а бокъонна долаш долчох кхы гIаьнагIа хила йиш йоацаш гIаьна хилар. Социалистически мехкашта юкъе цхьаккха а бац экономика вIаштIехьъяккхарен цунна доал дарен даьгьера шийн практика кхычарна нагIойла гIерташ. Амма хIаране практика массане а Iомаяро, коллективни опыта массане а цхьана мах баро гIо ду шоаш дика хилар хьагойтача социалистически хьисапе боахам лелабара юкъерча принципех къаьст-къаьстача мехкий специфически хьалашна пайда ийбе.

— Вай ца дунен социализма позицешка дегара-дега чIоагIлуш а историе лелаша цо еш йола чрезвычайни тIа-тIа лакхлуш а латтачух хилар гуш дола тешам...

— ХIаьта бIаргтала из массадий социализма «критикаш» вIалла хьоаде а раьза боацар. Цар кхетаду, социализма идеалий, деррига халкъашта эггара чIоагIагIа дагадоахкаш дарашца, цар махара хьаштаца юзаеннача ленински машара политика наьха тIеркам тIаувзаш болча Iалаьмате боккхача низа духьала дакъха шоай хIама ца хилар.

Деррига Октябрал тIехьагIарча историе — хIаьта хIанзарча ханарча хьало къаьстта — бакъду: дунен халкъашта юкъерча гIулакхий унахцIена мелдар вIалла а новкъостa ца боалаш хьаллийцар, машара эггара тешамегIа йола чIоагIале социализм хинна хилар а хIана йолаш хилар а. Социализма мехкий доши гIулакхаши вIаштIехьа да политика. ХIанз эттача мехкаранча хьаналика уж шоашта могар дергдолаш да, машар ца бохийтаран чIоагIбарна, эттa тIема-стратегически равновесии йоха ца айтара, кхьча система пачхьалкхенашцара диалоги цхьана гIулакхаш леладарен лини дIахоахьара. Цунца цхьана социалистически доттагIален мехкаш чIоагIа хеташ да, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш империализма агрессиви гIоазарашца лоаттабеча «психологически тIемах» мукъадаха дезa аьна.

Социализм дуне дегъадургдоаш да. Иштта хила а хиннад иштта хур а да.

(АПН).

• Музейн нахи

БУВЗАМАШ ЧlЮАГlДЕШ

Музей... Республика культура учреждений системаа чуйодаш йолча цун ший белггалара хьалаш а торонаш а я къахьегlанхошта, къаьстта а кагирхошта, коммунистически кхетам балара, тайп-тайпара я кхетам балара формаш а методаш а. Цу торонех Нохч-ГlалгlIай республикански краеведчески музея пайда эц ше беча lилман-просветительски балха процессе.

Кхетам балара балха дика лер ютирех цаl да нlоаргга маlан дола нерда экскурсеш кийчъяр. Мехка а республике а хулача лоархlамеча событеешта, тlема доакъошхошта. lалама хетаьча а, кхыча а экскурсеша даьй вахара сийр-да оагlонаш, царна карагlдийна турпала гlуланхаш довайт кагирхошта. lалама йоакхо е lомабу. Цу тайпара кхетам балара дика оагlув йолаш хилар музея кийчъяь «Сийлахь-боккха доттагlал хьахилар», «Цхьаккха вицвеннавац, цхьаккха дицценнадац», «lалам эргадалар» яха экскурсеш.

Хlара шера музея болхлоа кийчъю кагирхошта лаьрхlача мероприятеш цхьалаш. Нарарча хана чаккйоах «Турпала гlуланхаш дегаа кхетадеь» яхача циклера Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа. Котало яьккха 40 шу дизара хетаьл мероприятеш, 1985 шерага кхаччалца лаьрхlа я уж. Царна юкъедоагlа тlема ветеранашцара вlашагlкхетараш, дешархой пионерала дlаэцар, торжественни хьале комсомольски билеташ дlадалар, эскаре баха ха ялийза болча кагирхой. Грознеяски гарнизона бlухошца дола вlашагlкхетараш. Иштта чаккйоах музея фондерча материалех пайда эцаш йола экскурсеш, лекцеш, беседаш.

Сийлахь-йоккха Октябрьски революци езъача деношка чаккдойих «Революционни традицей нlаре». Кагирхой вlашагlкхетараш хул гражданск тlем тlа дакъа лаьцараш-ца, республика хьалхарча комсомольцашца. Бlухошта лаьрхlа чаккдоах «Йийлача нaIарий деноп».

Кагирхошта патриотически а, интернациональни а кхетам луча балха лоархlам бола гlо-новкъостал деш хьабоагlа музея активисташ: 20-ча шерий комсомольцаш С. Х. Шадиев, Б. И. Магомаев, Сийлахь-боккхача Даймехка тlема ветеранаш К. С. Суданов, К. Н. Абелова, Д. С. Соколов, кхыбараш.

Краеведчески музей историе, атеизма проблемашта йола безови музей я. Цунца дувзаденна лоархlаме моттиг дlалаца еза цун балха юкъе атеистически кхетам баларо а. Музее ухаш бола нах тайп-тайпара хул, республика гаьнарча маlнигашкара а болаш. Хlаьта дунемах, lаламах, вахарах йола цар уйлаш. Дика гlуламхашцара цар дог-уйла а наl воккхо тара доацаш хул. lилман дард йола атеистически уйла цар дег чу йоссаяра дика гlо деш я «Лаьттара вахар хьахилар а цун дегlаахар а», «Археологин дий» яха а кхыйола а экскурсеш.

Каст-каста чаккдоах атеистически чулоацам бола произведенеш хьахоллаш болча яздархошца а республика кинематографашца а вlашагlкхетараш. Цу даькъе дикка пайдане хургья аьнна хетт нерда хьаеш йола «Дя. Атеиза. Хlанзара зама» яха экспозицин дlа-юха дела атеизма музейи.

Хоши ма хиллара, кхувш боагlарашца дукхагlча даькъе атеистически кхетам балара болх дlахьораш школера хьехархой ба. Из дош а йоагlаш йола йоакхо ца еш дитадац музея болхлоша. Укхаза хьаьй юкъерча школай хьехархошта лаьрхlа йола «Атеист» яха лектори, хьехархошта атеистически болх дикагlа оттабе а, дlабахьа а, цхьадола дешаш дапха а гlо ду цо. Дlадахача шера хьехархошта гlонна лаьрхlа музея чаккъяьккхар «Кагирхошта атеистически кхетам луча даькъе музея лоархlам» яха семинар.

Тайп-тайпара я тха балха формаш, республика районашка кхувл дlа-юха дела музей, дешара заведенешка, предприятешца договораш ю шига дlа-юха дела выставкаш гойтаргйолаш а, цигара нах коллективно музее ухаргболаш а. Массехк шу хьалха музее уха нах шоаш цхьаь е кхыча нахаца цхьана аза доаш ба ха безам хилар тха. Гучадаьлар 37 процент бола нах музейга шоаца саг воацаш хьажа безам болаш хилар. Из материал а деш, цу тайпарча нахаца болх бар а вlаштlехьдаьккхад. Музея шийй проблемаш а я. Иштта 70 процент болча наха белгалдаьккхад экспозицешта юкъе сов дукха материалаш хилар, цу гlулакхо а новкъарло ю экспозици нlоаргагlа lомаяра. Йоввара. Из дувзаденна да музей готта хиларца, из бахьан долаш массови мероприятеш чаккъяха зали стационарни выставкаш е моттиги яц. Цу тайпара халонаш нийслой а йолча торонашка хьежаш музея фонда материалех хlара шера 20 [redacted] и.

Музей наха езаллар а йовзар а цига нах ахарга хьежа хул. Шерагара шерага дукхагlа хул тха музее ухаш бола нах а. Цо хьахьокх наьха вахара культурни боарам дегlаухаш хилар. Хlаьта вар хьашташ дизаагlа кхоачашлар, кхетамна балха диза дикъа юкъедахьар — цох лоархl оаха тхоай керттера декхар

Н. ВАСИЛЬЕВА.

Нохч-ГlалгlIай краеведчески музея lилман-просветительски отдела заведующи.

Школьникашта дола совгlат

Вай беррагача малхе юкъарчен профессиональни школа реформа яре КПСС ЦК [redacted]т шерра юкъача хана дика совгlат хилар Грознеяски района Первомайская юкъча станица дехача берашта а хьехархошта а. Цига хьайийллар масса тайпа хьалаш дола керда школа. Хьалха кхаъ сменагlа деша ухар школьникаш, кабинетни система яцар. Хlаьо дика дешара мел эшар долаш я № 105 йолча ПМК гlишлоенхоша хьалъяь школа.

Кердача школа классашка lохайшача бериі бlаргашка йоккха гlозал а из хьалъяраша сала баркал а ле йиш я.

СПОРТ

Вай борецаш — бизза кlантий!

Дукха нах гулбелар самардийнача Грознерча цирке. Тlаьг аьнна хьалийзача трибунашка бахьгlача наьха бlаргашка го йиш яр уж цхьа лоархlамеча хlамага сатувсаш хилар. Лоархlаме хlама да а дар Нохч-ГlалгlIайчен столице шийй доlамагlа кlалтохаргах латара США-н СССР-ен сборни командаш яхь дlаяхьа укхаза вlашагlкхетар. Цул совгlа, кхы цхьаькха событи а яр кхала езаш. Тренера балха тlа бахийта наькъбоахаш, йоккха спорт юташ бар Деррингача дунен, Европа, вай мехка чемпионаш, цlиккоа бола борецаш Бисултанов Асламбеки Орцуев Хьасани.

Цирка арена тlа арайоал шин мехка кlалтохаргах латара командаш. Дукхьашха хулаш дац цу тайпара вlашагlкхетар Грозне. США-н вай мехкех цу тайпара къовсамаш Грозне хиннад 1974, 1981 шерашка, хlаьта хlанз кхоалагlа гу уж вай республика бахархошта. Вlашагlкхетар хьаделл республика физкультурен спортен комитета председатела Е. С. Байранова.

— Доккха цlей да тахан республике кхаьчар, шийй лоlамагlа кlалтохаргах латара дунен дикагlйола цин командаш а укхаза вlашагlкхийттар, из лоархlам болаш да опыт дlаюха луча. Спорт — из мехкашта юкъера машар чlоагlбу хlама да. Ас дlайха моаршал лу шуга вlашагlкхетара оргкомитетагара, — аьлар гулбеннарашка ше къамаьл деш Нохч-ГlалгlIай Министрий Совета председатела заместитела Т. У. Махмудхаджиевас.

Цул тlехьагlа Бисултанова Орцуева тренерий болх бе бахийта накъабоахаш къамаьлаш дар мехка сборни командоа воккхагlволча тренера И. Ярыгина, тренера Д. Багаева. Борецашта «Нохч-ГlалгlIай физкультурен спортен васлуженни болхлой» яха цlи а луш Нохч-ГlалгlIай Лаккехьарча Совета Президиумо енна грамоташ дlаелар Т. У. Махмудхаджиевас.

Хьатlакхоач сатийса минуташ, дlайолалу дунен чlоагlагlча шийй лоlамагlа кlалтохаргах латарах йолча шин команда яхьаш. Шинна а командана юкъе бар дунен чемпионаташка дакъа лоацаш а призовой моттигаш яьха а бола борецаш: американцаш — Дайв Шульц, Ли Кемп; вай мехкахой Харачура Михаил, Евлоев Ваха, Багдасарян Гурген, кхыбараш. Бархl тайпа, 48 килограммагара 100 килограммага кхоачаш, дозал дола спортсменаш арабаьлар цирка арена тlа къовсабала.

Эггара хьалха яхьебаьлар 48 килограмм дозаллераш: Боб Уивери (США) Гоголев Василийи. Шаккха тlех аьлла воацаш, наьха дог ца хьоасташ латар дар цар гойтар. Яхьа хьалхарча къовсаме баллаех котвоал американец. Бакъда, цул тlехьагlа вай мехкахой котало дlаяхьийта лаьрхlа бацар. Цу тайпара дозал долаш вар Тим Винии Кхевера Христофоров Петри. Къовсам дlаболалуш хьинаре хиннa Винии тlехьашнахьа воал Христофоров берригa низ уре а оттабаь котало дlаяхьийта лаьрхlа воашилга кхетадича Цхьатарра. вlаши тlехь-тlехьа кхоъ прием оттаю Христофорова шийна къовсавеннача, хlаьта хьалхара период счет 12:4 йолаш из кот а волаш чаккйоал. Шоллагlча периоде Христофоровна баллашка дилача тlакхе ца мега хьыша нийшар.

Иштта Сумгаитерча Р. Наврузова эшавир американец Р. Виллингхам, Красноярскерча А. Магомедова эшавир Л. Залецкий, Грознера Т. Магомадов котвьлар Ли Кемпал. Махачкалера Р. Жабраилов котвьлар Дэйв Шульцал, и. кх. дl.

Эггара чlоагlагlа шоашта теркам тlеззар вай мехкарча спортсменаша Багдасарян Гургена, Харачура Михаила, Евлоев Вахас. Цар кхьыне а шоашца къовсабеннача американцех дукха тlех болаш чаккхъьккхар яхьаш. Г. Багдасарян Ереванера ва. Из спорта дунен халкъашта юкъерча класса мастер, Европа чемпион, Дерригача дунен шозза кубок яьккха ва. Грозне шийца лета Барри Дэвис йоккхача счетаца (16:5) эшавир цо.

Евлоев Ваха къамах гlалгlа ва. Из ваьв Къулбеседа. Хlирий республике. Цунна тренер во цlи хезза борец А. Медведь. Къовсам дlаболалушие а американца Э. Банаха цу сальато lотох Ваха, цох кхо балл а йоаккхаш. Бакъда, хьалхара период чакхъялале массеха аьттув болаш прием а оттайий котвоал Евлоев.

Иштта хьалхара период чакхъялале эшавир Харачура Михаила а шийца лета Нат Карр.

Грозне хиннача яхьаша бlарча хьанйцача гойтар вай мехка сборни команда шийй кийчонга, спортсмений говзалга диллача США командая тlех хилар. Цунна тешал деш да вай бореций толамаш. вlашагlкхетара счет 8:2 хилар. Цу котталонех доккха дакъа доал СССР гулъьча команда тренерий И. Ярыгинев Д. Багаевен.

С. АРЧАКОВ.

СУРТА ТlА: (аьттехьара аьрдехьа) Р. Жабраилов (СССР) латаш ва Д. Шульцаца (США).

З. БАТЧАЕВА сурт.

Спорта юстара латтилга нийса дац

Шерагара-шерага физически культурен спорти Малгобекски района бахача наьха вахара юкъе йоккха моттиг дlалоацаш хьайоагlа. Наьха ханашка хьежа вlашагlъехк цахаддаш физически упражненешца юкъаекна заниятеш еш йола къаьст-къаьста группаш. Районе я дукха спортивни майдаш, футбольни полеш. Иштта дале а, бакъда, кхоачамбоацараш дукхагlа нийслу наха юкъе физически культура, спорта болх дlахьоча даькъе.

Город Малгобекера стадион-м воча хьала тlа я. Итт шу гарга ха я цунна капитальни ремонт е [illegible] тlехъяьнна: кхьметтел бlаьметр а вада моттиг яц цига. футбольни поле тlара бути хувпа езаш а, толаш кхувсара тир а ремонт е езача хьала тlа кхачай. Уж дешаш ала доагlа спортсменашта яхьашка кийчо яра лаьрхlача помещенеех, раздевалкаех. Трибунаш а е саг lоха йиш йоацаш. Районе стадион яц аьнна ала йиш яц, из я яхаш-м я, бакъда дог гlоадоалийташ, леррттlа цхьа яхь дlаяхьа йиш йолаш яц-кх. Из тоаяр дийхад массехказа «Малгобекнефть» НГДУ кулгалхошкара (Н. А. Орехов — начальник). «Труд» ДСО областной советагара. Наьха дехараш теркал а дац «Малгобекнефть» НГДУ дийхадар оаха стадиона тlа радио йолаар, из а теркал ца деш дитар.

Районе спорт а физкультура а езаш бода нах кlезига боландаь хургда из цу дешай йоакхо ца яр, аьнна хетадала мег. Из иштта дац, кlезига бац районе шийй лоlамагlа кlалтохаргах латар, топ кхувсар, истола тlара теннис, яйга атлетика яхараш санна дола спорта тайпаш дезаш а царех йола шоай говзаш дегlаакхувла лоаш а бола нах. Царех цхьачар дика толамаш а доах. чаккхдьнначa шера 45 сага цхьоалагlа разрядаш еннай. Района спортивни коллективий торонаш, царна могар дика гуш хул «Ленина байракх» яхача районни газета приз яккхара йолча волейбольни яхьашка, Малгобека 50 шу дизара хетаьча спорта яьх тайпах йолча спартакиада а дикка дегаш хьастар районе бахача нехьй, цул совгlа, цига дакъа лоацаш бар Грозненски Назрановски районашкара спортсменаш а. Хlаьта тха спортсменаш а хул город Орджо[redacted] Моздоке. Тереке хулача доттагlлен яхьашка дакъа лаца бахе.

Чlоагlа езеннай тха районерча наха шера шозза чаккйоаккха кошни спортах йола яхь, цунна юкъе дакъа лаца хьех юхедача республикашкара, краешкара спортсменаш, бархl эзар совгlа саг хул цу яхьашка хьожаш.

Хоаш ма дий футбол кхувшбоагlарий теркам дикка тlаозаш дола ловзар хилар, теркам тlаозар пайда бей районни стадион ловза йиш йоацаш, яхьаш чаккхахара эша хьалаш доацаш хилча.

Во лел къахьегамхой а юрта бовхама болхлой а вахара ГТО комплекса нормаш дlаялар юкъедоаладелга. Цу хьакъехьа балха тlа мелал хоийтай района ерригача спортивни обществаша, Гlалгlайчен цlерагlча. Ачалукъ юкъча винсовхозаша, буруг тохара балхий управлене, «Малгобекнефть» НГДУ ОРСа, бехк тlерабаккхац сайна а — спорткомитета.

Цхьаькха да белгалдаьккха дезаш, геттара а кlезига я районе физкультурни кадраш, тlаккха цунга хьежна мара дика лер юташ хилац беш бола болх.

Воча хьала тlа я тха города ДЮСШ (берий кхувшбоагlарийн спортивни школа). Зале шийла я. дуне войш яц, заниятеш чаккъяла тренажераш яц. Цу тайпарча хьалашка а, шоашта спорт езарах, цуппара къаста ца магарах заниятеш чаккйоахача тха борецаша цхьаша толамаш-м даьхад: уж дакъа лоацаш хиннаб Москве, Ленинграде, Запорожье, Ереване, кхыча городашка хиннача яхьашка, хьалхара а призовой а моттигаш яьхай. Царна юкъе ба «Спартак» а «Урожай» а яхача ДСО Россовета, Центральни совета яхьашка толаш хиннараш — М. Гатагаев, Б. Дарбенов, А. Точиев.

Уж тайпа толамаш кхы а хургдар, толамаш дахара эшаш дола хьалаш хьакхолларе. Хlанз хьагуча суртах царга дика дог дац.

М. АУШЕВ,

Малгобека района физкультуран спортан комитета председатель.

ЯЗДАРХОЙ СОЮЗЕ

Укх деношка Нохч-ГlалгlIай яздархой Союзе къоначa литераторий секци хьа а елаш, цун хьалхара заседани хилар. Кердача секцена юкъеэзаб цхьаьца а дукхагlа а книжкаш арадаьнна бола литератораш.

Секци хьалхарча заседане дакъа лаьцар, гулбенначарашца къамаьл дир яздархой Союза правлене председатела, халкъа поэтессас Р. Ахматовас, яздархой Союза парторганизаце секретара, поэта Ш. Арсанукаева, литконсультанта М.-С. Плиева, поэта И. Минтяна.

Къоначa литераторий секцена кулгалдел тlадиллар филологически lилмай кандидата, Нохч-ГlалгlIай паччахьалкхен пединститута доцента К. Гайтукаева.

И. НИКОЛАЕНКО.

КОЛХОЗХОШТА ЛАЬРХlА

«Чечингколхозстрой» объединене Грозненски ПМК болхлоша центральни рейга кхо Черкашмевски улацагlа хьая а дь lооттадаьд шийна теркам тlаозаш дола цlа. Цу чу хургья вай республике бахача колхозхошта лаьрхlа йола гостиница. Цхьа бlаь [illegible] саг тlеэца торо йолча гостиннце да бийса йоаккхача сага мел [redacted].

Хlанз Грозне боагlача колхозхой шоай фусам хургья городе, майрра бийса яхка чубала йиш йолаш. Гостиницана гонахьара из хоалеш товеш дола балдаш чаккдаьлча цо тlаьзаргба хьалхара нах.

С. ОСМАНОВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

МАЬРША ВАХАР БАХЬАН ДОЛАШ

Берригача советски наха санна, вай республикера къахьегамхоша машар ларбара шоай дакъа юкъедахье гlертеш шерагара-шерага Машара Советски Фонде дlаухийт шоаш хьаьхна къахьегам доалахе ахча.

МАЛГОБЕК

«Малгобекнефть» НГДУ ОРСа дикача къахьегаме толамашца чаккхъьеккхар дlадахача шера тlеххьара квартал. Цу квартала хьинера къахьегаре тlехьа хьрише социалистически хьа доккхий толамаш дахарех ОРСа болхлошта хьожайир 1000 сом ахчан премн. Из хьожая яьлга шоашта кайча бели лоаве тlехьа ца теттам чаккхъьеккхар собрани, хlаьта премина хьоалагlа дах ахча массеша а дог рьйза долаш Машара Советски Фонде дlачудаладар.

СУНЖА

Районе Кирова цlерагlа колхоза бахадеараш, сомаш кхедача цхьоалагlча бригада дукха ба къахьегаме, тlема ветеранаш — тlема къизал шоашта бlаргадий — нараш. Цулуш, машаре хай хоеш болча цу бригада членаша колхозой гlалайтар цхьан дийнахьа бахьа белах доагlа ахча Машара Советски Фонде дlаваьнйтара. Къахьегамхоех 320 сага къаьстта хьинера болх беш чаккъьаьккхар из ди. Хlаьта цох хьаьннар 1500 сом да, из машара фонде дlадахьийтад.

Маьрша вахар хилийтара дика да из, хlаьта машар лакхоаттабар хlаране декхар ма дий — бехктоахаме декхар.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 ФЕВРАЛЬ

17.05 — «Атлантика». Художественни фильм. 1-ра серь.
18.20 — «Нохч-ГlалгlIайчен дий».
18.40 — Кинажурнал.
18.50 — СССР Дипломатическа [illegible] (нохчий меттала).
19.00 — «Цу городе». Документальни фильм.
19.15 — «Сийлахь-деттаьна доттагlалла [illegible]».
19.35 — «[illegible]». Документальни фильм.

3 ФЕВРАЛЬ

17.15 — «Атлантика». Художественни фильм. 2-гlа серь.
18.05 — «Вlаьстанга [illegible] [illegible]». Специалиста хьехамаш.
18.20 — Фильм-реклама.
18.25 — «Нохч-ГlалгlIайчен дий».
18.45 — «[illegible]» - популярни фильм.
18.55 — «Коллективна кхетамца [illegible]» (нохчий меттала).
19.10 — Киножурнал.
19.20 — Вай кандидат [illegible] И. Ж. Чеботарова.
19.30 — «Спортивни Нохч-ГlалгlIайче».

РАДИО

2 ФЕВРАЛЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гlалгlIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаттарашка бола жоп (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.25 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гlалгlIай меттала).
8.36 — Илли дlаолу Тамара Сулейманова.
11.15 — «Агитпункта цlераш» (нохчий меттала).
11.30 — «Хьалхалаттараш». Корреспонденци (гlалгlIай меттала).
11.45 — КПСС ЦК декабрьски (1983 шера) Пленума решенеш — вахаре! «Дисциплина [illegible] — толамий [illegible]» (эрсий меттала).
15.15 — «Шоана, [illegible]» яха радиожурнал (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаттарах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Керда lаьдалаш — вахаре!» (гlалгlIай меттала).
17.31 — Илли дlаолу [illegible] Москва (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гlалгlIай меттала).
18.30 — Хорканашта пачьадахкан! «Дагагlоз куш дола хулашмаш» (гlалгlIай меттала).
18.40 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — Илли дlаолу Гиттин Дмитри.
17.40 — Н. Музаев. «Матум Салми» яха дуьйцар.
18.15 — «Хелть делаттьен».
18.25 — Т. Дадашевий концерт.

3 ФЕВРАЛЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гlалгlIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаттарашка бола жоп (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Шахбулатов [illegible] (нохчий меттала).
11.15 — «Производства вахарехь. Иштта яц царех цайна» (нохчий меттала).
11.30 — «Коммунисташа шоай партийни конференцешка йоалаш предложенеш иштта кхоачашъю?» (нохчий меттала).
11.45 — Комсомолчарна в[illegible] «Москва [illegible] улицы». Беседа (эрсий меттала).
15.15 — Поэта Сайд Саламакой 60 шо дизарга. «[illegible]» (гlалгlIай меттала).
15.25 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаттарах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Депутатала [illegible] доле дувцараш» (нохчий меттала).
17.31 — «Цlи сийгара» (гlалгlIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гlалгlIай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
18.40 — «Экономики хьайбера [illegible]: проблемаш, хаараш, смашка». Ийсаргlа передача (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — Россини. «Золушка». [illegible] мотташ.
18.03 — «Ади Сурма» [illegible] поэма. Литературни - музыкальни композици.
18.20 — Илли дlаолу М. Омаевас.

Тха консультаци

Саг малхаваьннав

Вай мехка дешм йоакхо ю берий, хlаьта из йоакхо нехаддаш вахара хьалаш тоадарца. дешара, болх бара, культурага кхачара бокъонаш lалашъярца ювзаенна ца lеш иштта берий дезалера бокъонаш хьашташ лорадарца ювзаенна а я. Советски дезале вахаре хулаш дола хlамаш да бер дар, шийй доаца бер тlаэцар, цун тайпан цlи хувцар, иштта кхыдараш. Уж лоархlамера событеш регистраци яь хила езаш я лаьрхxlа гражданий хьалех йолча актий записеш еча органе.

Паччахьалкхенна долча гlулакха даь lеш дац из саннадар; из ду наха шоашта долча гlулакха а. масала, бер даре регистраци яьча даннегlа общество экономически социальни дегlаахаре планировани ю, городашка, юрташка керда гlишлош, берий яслеш, школаш, дешара заведенеш, культура цlенош, библиотекаш хьалъяра проект оттаю, нах промышленни кхачани товарешца, берийн школьни принадлежностешца lалашбу.

Гражданий хьалий актош дlаязъелга боккха демографически лоархlам болаш да, бахархой тlаккхетараш тlера баларах учет яре лерд хилара тарра.

Бер даьлга, саг маьре яхалга, йоалальлга е саг веннаьлга ЗАГС-а органий лаьрхlача книжка тlа дlаяздаьчул тlехьагlа мара гражданий къаьстта йола юридически бокъонаш декхараш хьахилац, хувцалац е дlадалац.

Бера регистраци яра лоархlамех лаьна дувцаргда вай. Вай общества керда доахьалхо тlаккхетар дезаде хулаш дола доккха дог гlоздоаккха хlама да. Бер дарла даьгтеннонаш теннонашпа из хьалкхедара, цунна кхетам балара хьалхашкара декхараш царца цхьана къаьстта йола бокъонаш тlаккхетт.

1982-ча шера 1-гlча ноябре дена бола беш йолча, хьалхара бер даьча нанна 50 сом, шоллагlен кхоалагlен берашлаьрашта 100 сом пособи хьожальй. Иштта бера цу даллалца бетта 35 сом пособи а хьожаьлй царна.

Социальни lалашои даькъера хlара бетта пособеш тел дизагlа, цхелагlа, яхкагlа иштта кхы дукхагlа бераш даьча ноаношта. Вешта аьлча, паччахьалкхево дезалашта гlо ду, бакъда, уж ерригга материальни льготаш хьанийра бера ЗАГС-е регистраци е еза. Бер дарах доаа тешал цlагойтачул тlехьагlа мара йолалац уж цхьаккха а пособеш. Хlаьта законагlа из тешал хила доагlа бер даь цхьа бутт баьлалехьа. Из гlулакх нийса деладелга паччахьалкхенна а бера шийна а эшаш да. Хlама саг воккха хинначул тlехьагlа из нарах дола тешал дайна моттиг нийсъелча, шийй ханнахьа дlаязваь хиннавале сихагlа хьакораергья из запись.

Бахача наха гlулакх делга тоадаре тlадерзадаь карарча хана ЗАГС-а органаша кlира шозза-кхозза даьча бераштa регистраци ю Грознерча, Урус-Мартанерча, Назранерча, Ачхой-Мартанерча, Гудермесерча, иштта кхыча районашкарча роддомашка. Амма хlанз а дукха ба шийй ханнахьа шоай бераштa регистраци ца еш бола дай-ноаной.

Вай республике 1982-ча шера даьча берех хlара дииналагlа долча бера законаш телха а деш регистраци яьй. Цу тайпара нарушенеш дукхагlдолча даькъе нийслу Грозненски, Шалински, Ножай-Юртовски районашка.

Хlанзд-теш даьна-ноаноша шийй ханнахьа бера регистраци ца елга? Из еча цхьаццa чоалхане документаш эшаш моттигаш хул-хьоагl? — аьнна хетадала тарлу.

Хилац. Даьна-ноаноша духхьал шоай бехктокхам, гражданаски декхар ца кхетадар да из. Бер дарах тешал деш регистраци яра даьн наьнен паспорташи из бер даь моттиги хам белгалйоаккхаш йола медицински справкеи мара кхы хlама эшац.

Юкъарча бокъонагlа бера даьн наьнен тайпан цlи лу. цар цаl лелайой, нагахьа цар тайп-тайпара лелайой, царех цхьанне тайпан цlи лу бера дан наьнен шоаш раьза а болаш. Бера тайпан цlи ялара дош лоархlаме да. Хlана аьлча, шийй 18 шу даллалца из хувца йиш яц цун.

Бер дарах долча тешал тlа из малагlча къамах да яздаь. Паспорт хьаэцача хана бера бокъо я даь, наьна е моллагlча кхыча къамагlа ше лархlа. Хlаьта паспорт хьаэцаш по хержа къам дlахо дlайодачa хана хувца бокъо лац.

Масехк дош ала безам ба са берах цlи тиллара хьакъехьа. Берах цlи тула дай наьнен вlаши раьза а долаш.

Берах тилла цlи харжара дош наьха санна цlенхашттара да. Хlана аьлча, цун дерригача вахаре цкъа мара тулаш мичай из. Цудуьа дицдалийта йиш яц сага цlи цун даь цlерца цхьана йоагlаш хила езнага. хlаьта, из кlаьнах тулаш яле, цу цlерах даь цlи миштта хургья.

Кlезига моттигаш нийсдац дай-ноаной шоай берех хоза йоаца, йоакххан хада йола, хlаьта футтарееш йоаккхачоа тара йола а цlи тилла гlерташ, из дlаяхье яцаш летт къаш моттигаш. Масала, вай республика бахархоех цхьанне шийй кlаьнах «Летчик» аьнна цlи тилай, из цlи йоаццига шийга дlаяххаре а шийдар мара баь а ца деш. Шереш дlагlоргда, цу «Летчик» яхачун шийй дезал, бераш хьахургда. Цу «цlерах» даь цlи е хьажал цю.

Кхы кlезигагlа тамашийна йоаца цlераш шоай берех тийжа дай-ноаной а ба. Уж я: Совьмаг, Культмаг, Продмаг.

Ала доагlа цу тайпарча хетарагlа дlатийжача цlераша бераштa новкъарле елга, цудухьа кlезига нийслац шоаш доккхий хиначул тlехьагlа цlи хувца, яхаш ЗАГСе заявленеш язъешба-[redacted].

Берах шоаш цlи тулача хана, даь наьнен декхарийла да цу деша цlенхаштта уйла е. Ханз хьакахьа тилла цlи хувца езаш эттача, образовани, къахьегамах дола документаш хувца дезаш хул вонъяхаш.

Бера бокъонаш ларвеча дац лоадам боацараш. Цу гlулакхашца дувзаденна мел долчунна теркам тlабахийта беза. Тlаккха кхийнараша шоай ханнахьа шийй бокъонаш каразяргьа, цунах шийй мехка бокъонца вола гражданин а обществана пайдане член а хургва.

С. НАДУЕВ.

Нохч-ГlалгlIай АССР прокурора воккхагlволча помощник, юстице советник.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктаккхача секретара — 2-84-60; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта бовхама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехатий — 2-85-64; корректоран — 2-89-86.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-60; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарек. ерей, шоаттен деношка

СФ02038. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 423.